Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta ja opintotukilain 15 §:n muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettaviksi aikuiskoulutusetuuksista annettua lakia ja opintotukilakia.

Esityksen tavoitteena on työmarkkinakeskusjärjestöjen yksimielisesti tekemän aloitteen pohjalta edistää palkansaajien mahdollisuutta samanaikaiseen työntekoon sekä opiskeluun aikuiskoulutustuella. Tässä tarkoituksessa esityksessä ehdotetaan uudistettaviksi soviteltua aikuiskoulutustukea ja palkansaajan aikuiskoulutustuen määräytymistä koskevia säännöksiä.

Aikuiskoulutustuen määräytymisen laskentakaavaa muutettaisiin. Jos henkilöllä olisi palkka- tai muita työtuloja, ne vaikuttaisivat aikuiskoulutustuen määrään niiden maksukuukautena. Muutoksen toteuttamiseksi muutettaisiin myös aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksiä, suoritettavaksi edellytettävien opintosuoritusten määrää tukikuukautta kohden, tukikuukauden kulumista sekä aikuiskoulutustuen hakemista ja maksamista koskevia säännöksiä. Palkansaajan aikuiskoulutustuen hakemismenettelyä muutettaisiin kuukausittaiseen jälkikäteiseen hakemiseen pohjautuvaksi.

Esityksen tavoitteena on myös edistää tulotietojärjestelmästä annetun lain mukaisen tulorekisterin käytettävyyttä aikuiskoulutustuen perusteena olevaa palkkaa ja määrää määriteltäessä. Aikuiskoulutustuen perusteena oleva palkka laskettaisiin tukikuukautta edeltäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen vakiintuneista ansioista yhteensä kahdentoista kuukauden ajalta maksuperusteisesti. Tukikauden aikana henkilön ansaitsema tulo otettaisiin huomioon aikuiskoulutustuen kanssa sinä kuukautena, jonka aikana tulo maksetaan.

Lisäksi tehtäisiin täsmentäviä muutoksia toimeenpanoa sekä yrittäjän aikuiskoulutustuen myöntämistä ja hakumenettelyä koskeviin säännöksiin. Opintotukilakiin ehdotetaan tehtäväksi täsmentäviä muutoksia.

Lait ovat tarkoitetut tulemaan voimaan 1 päivänä elokuuta 2020.

SISÄLLYS

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ....1
SISÄLLYS....2
YLEISPERUSTELUT....3
1 JOHDANTO....3
2 NYKYTILA....3
2.1 Yleistä....3
2.2 Aikuiskoulutustuen määrä....5
2.3 Etuuden hakeminen, myöntäminen ja maksaminen....6
2.4 Yrittäjän aikuiskoulutustuki....7
2.5 Aikuiskoulutustuen rahoitus....7
3 NYKYTILAN ARVIO....7
4 ESITYKSEN TAVOITTEET, KESKEISET EHDOTUKSET JA TOTEUTTAMISVAIHTOEHDOT....10
4.1 Tavoitteet....10
4.2 Keskeiset ehdotukset....11
4.3 Toteuttamisvaihtoehdot....12
5 ESITYKSEN VAIKUTUKSET....13
5.1 Vaikutukset kansalaisiin....13
Yleisesti muutoksen vaikutuksista....13
Etuuden määräytymisperusteisiin ehdotettujen muutosten kohdentumisvaikutukset....14
Käyttäytymisvaikutuksista....17
Yritysvaikutukset....18
5.2 Taloudelliset vaikutukset....18
5.3 Vaikutukset viranomaisiin....20
6 ASIAN VALMISTELU....21
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT....28
1 LAKIEHDOTUSTEN PERUSTELUT....28
1.1 Laki aikuiskoulutusetuuksista....28
1.2 Opintotukilaki....36
2 VOIMAANTULO....36
3 SUHDE PERUSTUSLAKIIN JA SÄÄTÄMISJÄRJESTYS....37
LAKIEHDOTUKSET....38
1. Laki aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta....38
2. Laki opintotukilain 15 §:n muuttamisesta....43
LIITE....44
RINNAKKAISTEKSTIT....44
1. Laki aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta....44
2. Laki opintotukilain 15 §:n muuttamisesta....53

YLEISPERUSTELUT

1 Johdanto

Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Kunnallinen työmarkkinalaitos, Akava, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry (myöhemmin *työmarkkinakeskusjärjestöt*) ovat tehneet sosiaali- ja terveysministeriölle yhteisen aloitteen aikuiskoulutustuen kehittämisestä. Aloitteen mukaan tavoitteena on parantaa työikäisten palkansaajien mahdollisuuksia jatkuvaan oppimiseen luomalla nykyistä paremmat mahdollisuudet työn ja opintojen yhteensovittamiseen ja uusien käyttäjäryhmien tuomiseen aikuiskoulutustuen piiriin erityisesti matalapalkka-aloilta, sekä selkeyttää hakijan kannalta aikuiskoulutustuen hakemista ja tuen ennakoitavuutta ja keventää aikuiskoulutustuen hallintoa.

Työmarkkinakeskusjärjestöjen aloitteen mukaan aikuiskoulutustuen laskentamallia tulisi uudistaa siten, että opintojen suorittamisesta työn ohessa tulisi aiempaa houkuttelevampaa. Aloitteen tavoitteena on selkeyttää ja yksinkertaistaa aikuiskoulutustuen sovittelua koskevia säännöksiä ja näin helpottaa työn ja opiskelun yhdistämistä. Aikuiskoulutustuen edellytyksenä olisi, että suoritettavien opintojen tulisi olla laajuudeltaan yhteensä vähintään neljä opinto- tai osaamispistettä. Etuuden saajan tulisi suorittaa vähintään neljä opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti silloin, jos henkilön ansio vähenee yli 50 prosenttia. Ansion alentuessa kuukausitasolla enintään 50 prosenttia, tukioikeus syntyisi, kun henkilö suorittaa vähintään kaksi opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohden. Aloitteen mukaan uudistus tulisi tehdä kustannusneutraalisti ja menojen kasvuun varautuen.

Tämän aloitteen ohella Työllisyysrahastossa on käynnissä tulotietojärjestelmästä annetun lain (53/2018) mukaisen tulorekisterin käyttöönotto aikuiskoulutustukihakemusten käsittelyssä. Tulorekisterin eräs tavoite on toimia sosiaalietuuksien toimeenpanijoille tietolähteenä etuuden hakijoiden tulojen osalta. Näin pyritään vähentämään työnantajien hallinnollista taakkaa, joka syntyy tulotietojen toimittamisesta muun muassa Työllisyysrahastolle.

2 Nykytila

2.1 Yleistä

Aikuiskoulutustuen tarkoituksena on tukea Suomessa asuvien palkansaajien ja yrittäjien ammattitaidon kehittämistä ja ylläpitoa myöntämällä eläkevakuutettuun ansiotyöhön perustuvaa tukea opiskelun ajalle. Aikuiskoulutustuesta säädetään laissa aikuiskoulutusetuuksista (1276/2000).

Aikuiskoulutustukea voi saada päätoimiseen opiskeluun, joka on tutkintoon johtavaa tai ammatillista lisä- tai täydennyskoulutusta. Päätoimisella opiskelulla ei tarkoiteta sitä, että aikuiskoulutustuen saajan tulisi olla kokoaikaisella opintovapaalla työstään, vaan sillä tarkoitetaan opintoja, joiden laajuus täyttää jäljempänä kuvatut päätoimisen opiskelun edellytykset, ja jotka ovat tavoitteellisia, ammatillista osaamista edistäviä opintoja. Aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksistä säädetään aikuiskoulutusetuuksista annetun lain 5 ja 5 a §:issä. Aikuiskoulutustuen saannin ehtona on, että palkansaajalla tai yrittäjällä on työhistoriaa vähintään kahdeksan vuotta. Lisäksi palkansaajan osalta edellytetään, että palkansaajan päätoiminen palvelussuhde samaan työnantajaan on kestänyt tukikauden alkuun mennessä yhdessä tai useammassa jaksossa vähintään vuoden ja että hän on opintovapaalla tai muulla koulutuksen perusteella myönnetyllä

vapaalla. Tukikauden vähimmäispituus on kaksi kuukautta. Palkansaaja voi saada kahta kuukautta lyhyemmälle jaksolle soviteltua aikuiskoulutustukea. Sovitellun tuen maksamisen edellytyksenä on, että koulutuksen kesto on yhteensä vähintään 43 päivää.

Aikuiskoulutustuella tuettavasta koulutuksesta säädetään aikuiskoulutusetuuksista annetun lain 6 §:ssä, jossa määritetään ne opinnot, joiden laajuus ja tavoitteellisuus täyttävät päätoimisen opiskelun määritelmän. Sen mukaan aikuiskoulutustukea voidaan myöntää päätoimisesti opiskelevalle henkilölle, joka osallistuu:

1) sellaiseen opetusministeriön toimialaan kuuluvaan ammatillisesta koulutuksesta annetussa laissa (531/2017), ammattikorkeakoululaissa (932/2014) tai yliopistolaissa (558/2009) tarkoitettuun koulutukseen, joka johtaa ammatilliseen perustutkintoon, ammattitutkintoon, erikoisammattitutkintoon tai yliopistoissa tai ammattikorkeakouluissa suoritettavaan tutkintoon, edellä tarkoitettujen tutkintojen osien suorittamiseen taikka on edellä sanottujen lakien mukaista lisä- ja täydennyskoulutusta;

2) sellaiseen vapaasta sivistystyöstä annetun lain (632/1998) mukaiseen koulutukseen, joka on ammatillista osaamista ja pätevyyttä lisäävää;

3) muun ministeriön toimialaan kuuluvaan ammatillisesti suuntautuneeseen koulutukseen;

4) perusopetuslaissa (628/1998) tai lukiolaissa (629/1998) tarkoitettuun koulutukseen, jos sen puuttuminen on ammatillisen kehittymisen esteenä; tai

5) 1—3 kohdassa tarkoitettuihin opintoihin ulkomailla.

Myös kieliopinnot oikeuttavat aikuiskoulutustukeen, jos ne ovat edellä tarkoitetulla tavalla järjestettyjä ja kehittävät tai täydentävät hakijan ammattitaitoa. Aikuiskoulutustukea voidaan myöntää myös edellä tarkoitettuja opintoja vastaaviin opintoihin Ahvenanmaalla.

Ulkomailla suoritettavaan opintojaksoon tuki voidaan myöntää tilanteissa, joissa ulkomailla suoritetut opinnot hyväksytään osaksi henkilön suomalaisessa oppilaitoksessa suorittamaa koulutusta tai tutkintoa. Myös ulkomaisten opintojen tulee olla julkisesti valvottuja. Tukea ei voida myöntää ulkomaisessa oppilaitoksessa järjestettävään koulutukseen silloin, kun opintosuorituksia ei sisällytetä suomalaisessa oppilaitoksessa suoritettavaan koulutukseen. Tämä koskee myös tilanteita, joissa ulkomainen oppilaitos järjestää koulutusta Suomessa.

Aikuiskoulutusetuuksista annetun lain 14 §:n mukaan tukea maksetaan yhteensä enintään 15 kuukauden ajalta. Tähän tukiaikaan on oikeus kerran työuran aikana yhdessä tai useassa osassa. Aikuiskoulutusetuuksista annetun lain 19 §:n 3 momentin mukaan aikuiskoulutustukea maksetaan enintään viideltä päivältä kalenteriviikossa ja maksettaessa katsotaan täyteen kalenterikuukauteen sisältyvän 21,5 tukipäivää. Tällöin tuen enimmäiskesto on yhteensä 322,5 päivää.

Henkilöllä on mahdollisuus saada sitova ennakkopäätös siitä, kuuluuko hänen suunnittelemansa koulutus tuen piiriin tai täyttyykö hänellä kahdeksan vuoden työhistoriaedellytys. Ennakkopäätöksestä säädetään aikuiskoulutusetuuksista annetun lain 18 §:ssä. Ennakkopäätöstä annettaessa ei tutkita muita tuen saamisen edellytyksiä.

Ollakseen oikeutettu aikuiskoulutustukeen henkilön tulee opiskella päätoimisesti, millä aikuiskoulutustuen kohdalla tarkoitetaan tavoitteellista ja opintosuorituksiin johtavaa opiskelua. Vakiintuneessa oikeuskäytännössä tässä arvioinnissa sovellettavaksi rajaksi on muodostunut vä-

hintään suoritettua kolme osaamis- tai opintopistettä tukikuukautta kohti. Suoritukset huomioidaan suoritusajan keskiarvona. Samaa osaamis- tai opintopiste-edellytystä on sovellettu niin kokoaikaisesti kuin sivutoimisesti eli työn ohessa opiskeleviin henkilöihin. Aikuiskoulutustukeen oikeuttavan koulutuksen tulee olla julkisesti valvottua. Tukeen ei oikeuta pelkkä osallistuminen opetukseen ilman, että hakija on hyväksytty suorittamaan tutkintoa tai erillistä opintokokonaisuutta. Alkuperäistä aikuiskoulutustukilakia koskevissa esitöissä todetaan lisäksi, että tukea ei ole tarkoitettu harrastustavoitteiseen opiskeluun työn ohessa, työnantajan kustannettavaan henkilöstökoulutukseen tai sapatti- ja vuorotteluvapaan kaltaisiin mahdollisuuksiin siirtyä määräajaksi pois työelämästä.

Työllisyysrahasto valvoo etuudensaajien opintosuoritusten kertymistä lukuvuosittain jälkikäteen suoritettavassa tarkastelussa.

Vuonna 2018 aikuiskoulutustuen saajia oli 24 848 henkilöä. Vuonna 2018 tuen saajien lukumäärä kasvoi muutamalla prosentilla ja hakemusten määrä 10 prosentilla edellisvuoteen verrattuna. Tämä johtuu siitä, että tukea voi saada yhdessä tai useammassa erässä. Sovitellun tuen hakemusmäärä laski 7,5 prosenttia vuonna 2018. Päätöksiä annettiin palkansaajan täysimääräisestä tuesta 30 401 kappaletta ja sovitellusta tuesta 8 196 kappaletta. Työllisyysrahaston tietojen mukaan noin 46 prosentilla tuen saajista on lähtötason koulutuksenaan korkea-asteen koulutus. Tavoitekoulutuksena korkea-asteen koulutus on noin 71 prosentilla tukea saavista. Aikuiskoulutustuki vaikuttaakin kohdentuvan merkittävissä määrin jo valmiiksi korkeasti koulutetuille henkilöille, jotka tavoittelevat uutta korkea-asteen tutkintoa. Työnantajien toimialojen kärjessä ovat terveys- ja sosiaalipalvelut, tukku- ja vähittäiskauppa, moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus sekä julkinen hallinto ja maanpuolustus.

2.2 Aikuiskoulutustuen määrä

Aikuiskoulutustuen määrästä säädetään aikuiskoulutusetuuksista annetun lain 12 §:ssä. Sen mukaan palkansaajan aikuiskoulutustuki muodostuu perusosasta ja ansio-osasta. Perusosa on 27,78 euroa päivältä. Ansio-osa on 45 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Jos palkka kuukaudessa on suurempi kuin 105-kertainen perusosa, ansio-osa on tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 20 prosenttia. Aikuiskoulutustuki on enintään 90 prosenttia tuen perusteena olevasta päiväpalkasta, kuitenkin vähintään perusosan suuruinen. Yrittäjän aikuiskoulutustuki maksetaan perusosan suuruisena. Muunnettaessa kuukautta kohden laskettua palkkaa päiväpalkaksi tai päinvastoin katsotaan kuukauteen sisältyvän 21,5 työpäivää. Aikuiskoulutustuen ansio-osan perusteena oleva palkka lasketaan tukikautta edeltäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen vakiintuneista ansioista yhteensä vuoden ajalta laskettuna hakemuskuukautta edeltäneen kalenterikuukauden lopusta lukien. Muilta osin ansio-osan perusteena olevan palkan määrittämiseen sovelletaan, mitä työttömyysturvalain 6 luvun 4 §:ssä säädetään. Perusosan määrää korotetaan siten kuin kansaneläkeindeksistä annetussa laissa (456/2001) säädetään. Toteutettujen kansaneläkeindeksin jäädytysten ja leikkausten vuoksi vuoden 2019 tasossa perusosa on 27,54 euroa päivässä.

Tuen perusteena olevaa palkkaa laskettaessa otetaan huomioon henkilön ansiot 12 kuukauden ajalta ansaintaperusteisesti eli työnteon ajankohdan mukaisesti. Vuoden aika voi koostua useasta erillisestä jaksosta, jos henkilö on ollut poissa työstä esimerkiksi perhevapaiden, opiskelun, sairauden, laitoshoidon tai muun vastaavan syyn vuoksi.

Ansio-osan perusteena olevaa palkkaa koskeva ratkaisu koskee koko hakemuksen mukaista koulutuskokonaisuutta. Ansio-osaa ei määritellä uudelleen, vaikka henkilö olisi tuettuun koulutuskokonaisuuteen kuuluvien opintojaksojen välillä työssä yli vuoden ajan. Kun henkilö hakee

tukea uuteen koulutuskokonaisuuteen, ansio-osan perusteena oleva palkka määritellään uudelleen ja henkilölle annetaan muutoksenhakukelpoinen päätös.

Sovitellusta aikuiskoulutustuesta säädetään aikuiskoulutusetuuksista annetun lain 12 a §:ssä. Sen mukaan soviteltuun palkansaajan aikuiskoulutustukeen on laissa säädetyin edellytyksin oikeus osa-aikaisesti opiskelevalla henkilöllä, joka saa lakisääteistä etuutta, palkkaa tai muuta työtuloa. Soviteltuun aikuiskoulutustukeen oikeuttavan koulutuksen keston on oltava yhteensä vähintään 43 päivää. Koulutus voi jakautua useampaan jaksoon. Yrittäjällä ei ole oikeutta saada soviteltua aikuiskoulutustukea.

Soviteltu aikuiskoulutustuki lasketaan siten, että aikuiskoulutustuki ja 80 prosenttia saadun tulon suojaosan ylittävästä osasta voivat kuukaudessa yhteensä nousta määrään, joka aikuiskoulutustukena olisi muutoin voitu maksaa. Täyden suojaosan määrä on 250 euroa kuukaudessa. Kuukauden sijasta sovittelujaksona voidaan käyttää myös neljää peräkkäistä kalenteriviikkoa, jolloin suojaosa on vastaava osuus täyden suojaosan määrästä. Toisin kuin työttömyysturvalain mukaisten etuuksien sovittelussa, aikuiskoulutustuen sovittelussa huomioidaan myös eräät eläkkeet ja sosiaalietuudet, ei kuitenkaan niitä eläkkeitä ja sosiaalietuuksia, joita työttömyysturvalain 4 luvun 7 §:n mukaan ei vähennetä työttömyyspäivärahasta. Aikuiskoulutustuen sovittelussa huomioon otettavaan tuloon sovelletaan, mitä työttömyysturvalain 4 luvun 4 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään. Muutettaessa kuukautta kohti laskettua etuutta päiväetuudeksi tai päinvastoin katsotaan kuukauteen sisältyvän 21,5 päivää.

Jos henkilölle aikuiskoulutustukena kuukaudelta maksettava määrä on pienempi kuin 100 euroa, tukea ei makseta, ellei hakija sitä nimenomaisesti vaadi. Jos henkilölle aikuiskoulutustukena kuukaudelta maksettava määrä olisi pienempi kuin aikuiskoulutustuen perusosa, tukea ei makseta edes nimenomaisesta vaatimuksesta.

2.3 Etuuden hakeminen, myöntäminen ja maksaminen

Etuuden hakemisesta ja myöntämisestä säädetään aikuiskoulutusetuuksista annetun lain 16 §:ssä. Sen mukaan aikuiskoulutustukea haetaan vahvistetun kaavan mukaisella lomakkeella Työllisyysrahastolta. Aikuiskoulutustukea koskevaan hakemukseen on liitettävä ilmoitus koulutukseen hyväksymisestä ja selvitykset tuen myöntämisen edellytysten täyttymisestä. Opintolainan valtiontakauksen myöntää hakemuksesta Kansaneläkelaitos.

Tuen maksamisesta säädetään aikuiskoulutusetuuksista annetun lain 19 §:ssä. Sen 1 momentin mukaan, jos aikuiskoulutustuen maksamisen peruste on kokoaikainen työstä poissaolo, aikuiskoulutustukea maksetaan hakemuksen ja sen perusteella annetun päätöksen mukaisesti ilman jälkikäteen tehtyä erillistä hakemusta. Ennen kuin maksaminen voi alkaa, henkilön tulee toimittaa Työllisyysrahastolle selvitys 5 §:ssä tarkoitetusta työsuhteesta ja opintovapaasta tai muusta palkattomasta vapaasta opiskelun perusteella, jos nämä selvitykset eivät ole olleet hakemuksen mukana. Aikuiskoulutustuki myönnetään aikaisintaan hakemuksen saapumiskuukautta edeltävien kuuden kuukauden ajalta.

Pykälän 2 momentin mukaan, jos aikuiskoulutustuen maksamisen peruste on 12 a §:n mukainen osa-aikainen opiskelu, aikuiskoulutustukea maksetaan kuukausittain jälkikäteen tehdyn erillisen hakemuksen perusteella. Ensimmäiseen hakemukseen on liitettävä selvitys 5 §:ssä tarkoitetusta työsuhteesta, opintovapaasta tai muusta palkattomasta vapaasta opiskelun perusteella sekä 12 a §:ssä tarkoitetuista opiskelun aikaisista ansioista, ja tätä seuraaviin hakemuksiin on liitettävä selvitys opiskelun aikaisista ansioista. Maksamista koskeva hakemus on tehtävä viimeistään kuuden kuukauden kuluttua 12 a §:ssä tarkoitetun sovittelujakson päättymisestä. Jos aikuiskoulutustukea on ensin maksettu täytenä, siirtyminen sovitellun aikuiskoulutustuen saajaksi

edellyttää hakemuksen peruuttamista ja uuden, soviteltua aikuiskoulutustukea koskevan hakemuksen tekemistä.

Pykälän 3 momentin mukaan aikuiskoulutustukea maksetaan enintään viideltä päivältä kalenteriviikossa. Aikuiskoulutustukea maksettaessa katsotaan täyteen kalenterikuukauteen sisältyvän 21,5 tukipäivää. Aikuiskoulutustuki maksetaan pykälän 4 momentin mukaan kuukausittain siihen oikeutetun ilmoittamalle Euroopan unionissa sijaitsevalle tilille. Jos tilille maksaminen ei ole mahdollista, tuki voidaan maksaa muullakin tavalla.

Nykytilassa jokainen aikuiskoulutustukikuukausi kuluttaa tuen enimmäiskestoa yhden tukikuukauden verran huolimatta siitä, maksetaanko tuki soviteltuna tai täysimääräisenä.

2.4 Yrittäjän aikuiskoulutustuki

Yrittäjän aikuiskoulutustuesta säädetään aikuiskoulutusetuuksia koskevan lain 5 a §:ssä. Yrittäjällä on oltava työssäoloaikaa tukikauden alkamiseen mennessä vähintään kahdeksan vuotta. Lisäksi yrittäjän on tullut toimia yrittäjänä vähintään vuoden välittömästi ennen tukikauden alkua. Koulutuksen on kestettävä yhdenjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta tai, jos koulutus ei ole yhdenjaksoista, se kestää useammassa jaksossa yhteensä vähintään 43 päivää. Yrittäjän tukikauden aikaisten yritystoiminnan ansioiden on vähennyttävä vähintään kolmasosalla verrattuna viimeiseen ennen opiskelun alkua toimitettuun vahvistettuun verotukseen. Yrittäjällä ei ole oikeutta saada aikuiskoulutustukea, jos hänen tukikauden aikaiset muut kuin yritystoiminnasta saadut ansiotulonsa ylittävät kolme neljäsosaa yrittäjälle maksetun aikuiskoulutustuen määrästä.

Yrittäjälle maksettava aikuiskoulutustuki ei sisällä ansio-osaa, vaan se maksetaan perusosan suuruisena aikuiskoulutusetuuksista annetun lain 12 §:n 1 kohdan mukaisesti. Vuonna 2019 yrittäjälle maksettava aikuiskoulutustuen määrä on 27,54 euroa päivässä ja 592,11 euroa kuukaudessa. Yrittäjälle ei makseta soviteltua aikuiskoulutustukea.

Ansiotulojen aleneminen arvioidaan jälkikäteen yrittäjän vahvistetun verotuksen mukaisten verotustietojen perusteella. Ansiotuloina pidetään niitä tuloja, joita tuloverolaissa (1535/1992) ei ole määritelty pääomatuloiksi.

Yrittäjiä koskee myös vaatimus opintojen päätoimisuudesta aikuiskoulutusetuuksista annetun lain 6 §:n mukaisesti. Vakiintuneessa oikeusoikeuskäytännössä päätoimisuuden rajaksi on muodostunut kolme osaamis- tai opintopistettä tukikuukautta kohti.

2.5 Aikuiskoulutustuen rahoitus

Aikuiskoulutusetuuksista annetussa laissa tarkoitetut aikuiskoulutustuet muiden kuin yrittäjien osalta ja ammattitutkintostipendit muiden kuin valtioon virka- tai työsuhteessa olevien henkilöiden osalta rahoitetaan työttömyysetuuksien rahoituksesta annetun lain (555/1998) mukaisilla työttömyysvakuutusmaksuilla. Yrittäjien aikuiskoulutustuet rahoitetaan valtion varoista eli menoon ei makseta valtion rahoitusosuutta.

3 Nykytilan arvio

Työikäisten osaamisen kehittämistarpeet syntyvät sekä yhteiskunnallisista että yksilöllisistä syistä. Teknologinen kehitys ja erityisesti informaatio- ja kommunikaatioteknologian (ICT), robotiikan ja tekoälyn kehitys merkitsee sitä, että ammattirakenteet, ammattien tehtäväsisällöt ja työn tekemisen tavat muuttuvat. Tämä merkitsee monien kohdalla tarvetta päivittää osaamistaan

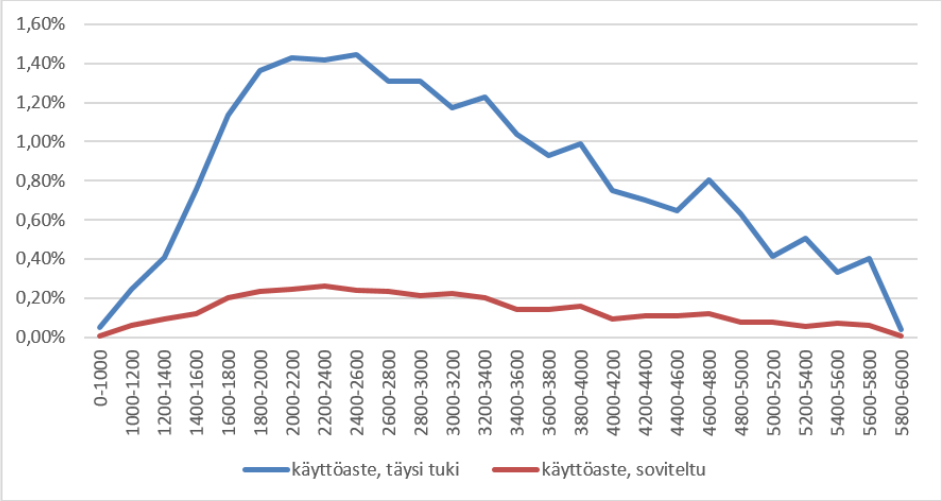
joko siirtyäkseen uuteen ammattiin tai sopeutuakseen ammatin tehtäväsisältöjen muutokseen. Aikuiskoulutustuki pyrkii vastaamaan osaamisen kehittämistarpeisiin. Aikuiskoulutustukea käyttää vuosittain noin 20 000 henkeä ja sen menot ovat noin 200 miljoonaa euroa vuodessa.

Aikuiskoulutustuen käyttö on Suomessa voimakkaan naisvaltaista. Vuosina 2011—2018 aikuiskoulutustukea saaneista oli Työllisyysrahaston aineistojen perusteella noin 76 prosenttia naisia. Aikuiskoulutustuen saajat ovat tyypillisesti myös verrattain nuoria: vuosina 2011—2016 aikuiskoulutustukea saaneista noin 60 prosenttia oli korkeintaan 40-vuotiaita ja tyypillisimmin aikuiskoulutustuen saaja oli noin 32—39-vuotias nainen. Vastaavasti myös vuosina 2017—2018 aikuiskoulutustukea saaneista noin 62 prosenttia oli korkeintaan 40-vuotiaita ja tyypillisimmin aikuiskoulutustuen saaja oli noin 30—39-vuotias.

Työllisyysrahastosta saatujen tietojen mukaan noin 46 prosentilla tuen saajista on lähtötason koulutuksenaan korkea-asteen koulutus. Tavoitekoulutuksena korkea-asteen koulutus on noin 71 prosentilla tukea saavista. Aikuiskoulutustuki vaikuttaakin kohdentuvan merkittävissä määrin jo valmiiksi korkeasti koulutetuille henkilöille, jotka tavoittelevat uutta korkea-asteen tutkintoa. Työllisyysrahaston tietojen mukaan viime vuosina yli 60 prosenttia aikuiskoulutustuen saajista on ollut yksityisen sektorin työntekijöitä. Työnantajien toimialojen kärjessä ovat terveys- ja sosiaalipalvelut, tukku- ja vähittäiskauppa, moottoriajoneuvojen ja moottoripyörien korjaus sekä julkinen hallinto ja maanpuolustus.

Aikuiskoulutustuen tavoitteena on tukea omaehtoista opiskelua. Aikuiskoulutustuki edistää kouluttautumista. Aikuiskoulutustuen myös toivotaan auttavan työllisenä pysymistä nykyisessä työn murroksessa. Esimerkiksi teollisuuden työntekijät ovat kuitenkin selkeästi aliedustettuina tuen käyttäjien joukossa. Aikuiskoulutuksella onkin tapana kasautua, eli siihen osallistuvat jo ennestään korkeammin koulutetut. Tämä ilmiö koskee myös aikuiskoulutustuen saantia.

Lisäksi aikuiskoulutustuelle on tyypillistä, että sitä maksetaan kokoaikaisen työstä poissa olon perusteella. Työn ja osittaisen opintovapaan yhdistelmä on harvinaista, mikä ilmenee sovitellun aikuiskoulutustuen käytöstä (kuvio 1). Täysimääräisen aikuiskoulutustuen käyttö on yleisintä keskiansiota matalimmilla palkkatasoilla, 1 800—3 200 euroa kuukaudessa ansaitsevista henkilöistä noin 1,2 prosentin käyttäessä etuutta vuosittain. Myös sovitellun aikuiskoulutustuen saanti on yleisintä tässä palkkatasossa, mutta vuosittain vain hieman yli 0,2 prosenttia näin ansaitsevista henkilöistä saa aikuiskoulutustukea soviteltuna.

Kuvio 1: *Aikuiskoulutustuen käyttöaste palkkaluokittain, v. 2017-2018. Työllisyysrahaston ja Tilastokeskuksen palkkarakenneaineiston tiedot.*

Käsite vaihtoehtoiskustannus kuvaa laajasti niiden asioiden arvoa, joista joudutaan luopumaan tietyn valinnan tai päätöksen seurauksena (tässä valintana aikuisena kouluttautuminen). Vaihtoehtoiskustannukset ovat merkittävin este aikuisena kouluttautumiselle. Merkittävin kustannus on vaihtoehtoiskustannus siitä, että ansiotulot jäävät koulutuksen aikana saamatta. Aikuiskoulutustuen tarkoituksena on tukea aikuisiällä tapahtuvaa työuran aikaista kouluttautumista, mutta edellä todetuilla perusteilla tai kotimaisen tutkimuksen mukaan tuki ei kohdennu nykyään tarkoituksenmukaisesti esimerkiksi rakennemuutoksen riskissä oleville toimialoille[1]. Tuki ei myöskään vaikuta edistävän työn ja opiskelun yhdistämistä, mutta soviteltua aikuiskoulutustukea saavan joukon pienuuden ja tietopohjan rajallisuuden vuoksi sovitellun aikuiskoulutustuen saannin esteitä tai esimerkiksi taloudellisten kannustimien vaikutusta on vaikea arvioida. Kyse voi osittain olla myös tiedon puutteesta.

Täysimääräisen ja sovitellun aikuiskoulutustuen hakeminen ja myöntäminen eroavat toisistaan. Täysimääräinen aikuiskoulutustuki voidaan myöntää henkilölle hakemuksen perusteella etukäteen. Näin ollen henkilöllä on mahdollisuus saada päätös täysimääräisen tuen maksamisesta esimerkiksi 15 kuukauden enimmäiskeston ajalta etukäteen. Soviteltu aikuiskoulutustuki sen sijaan tulee hakea tukikuukauden päättymisen jälkeen erillisellä hakemuksella, eikä ennakkotietoa etuuden määrästä ole mahdollista saada.

Täysimääräisen ja sovitellun tuen erilaiset myöntämisen prosessit eivät tue työn ja aikuiskoulutustuella opiskelemisen yhdistämistä eli opiskelua sovitellulla aikuiskoulutustuella täyden aikuiskoulutustuen sijasta. Erityisen haastavaa on siirtyminen täysimääräiseltä aikuiskoulutustuelta sovitellulle aikuiskoulutustuelle. Täysimääräisen tuen hakijan tulisi aina ilmoittaa työskentelystään, perua kyseisen kuukauden täysimääräinen tuki ja hakea soviteltu aikuiskoulutustuki erikseen kuukauden hakujakson päättymisen jälkeen. Käytännössä täysimääräisen tuen saajat jättävät usein ilmoittamatta tukiaikana tekemästään työstä kyseisen kuukauden aikana, jotta

[1] ks. https://www.sitra.fi/blogit/aikuisopiskelua-tuetaan-avokatisesti-mutta-valmistaako-se-meita-tyon-muutokseen/

he voivat turvata tuen säännöllisen maksatuksen. Tällaisessa tilanteessa hakijat ottavat Työllisyysrahastoon usein yhteyttä vasta esimerkiksi seuraavan kuukauden aikana, jolloin täysimääräinen tuki on jo maksettu ja tehdystä työstä ansaittu palkka tulee otettavaksi huomioon takaisinperintäprosessin kautta. Toimeenpanon kannalta olisi tehokkaampaa, jos aikuiskoulutustuen myöntämisen prosessi olisi täysimääräisessä ja sovitellussa aikuiskoulutustuessa sama. Aikuiskoulutustuki maksettaisiin vasta, kun lähtökohtaisesti tulorekisteristä tarkistettuna on tiedossa, onko henkilölle maksettu tukikuukauden aikana tuloja vai ei.

Aikuiskoulutustuen määrän laskennassa tulot huomioidaan sinä kuukautena, jonka aikana ne on ansaittu. Tulorekisterissä tulojen ansaintajakso on niin kutsuttu vapaaehtoinen tieto, joten nykymenettelyn jatkaminen ei parhaalla mahdollisella tavalla edistä tulorekisterin käytettävyyttä ja työnantajille aiheutuvan hallinnollisen taakan vähentämistä. Myös toimeenpanoa hoitavan Työllisyysrahaston toiminnan kehittämisen kannalta aikuiskoulutustuen toimeenpanossa tulorekisterin käyttöä tulisi saada edistetyksi nykyistä paremmin.

4 Esityksen tavoitteet, keskeiset ehdotukset ja toteuttamisvaihtoehdot

4.1 Tavoitteet

Esityksen tavoitteena on työmarkkinakeskusjärjestöjen tekemän aloitteen mukaisesti ensinnäkin kannustaa palkansaajia työuran aikaiseen osaamisen kehittämiseen ja ylläpitämiseen edistämällä palkansaajien mahdollisuutta samanaikaiseen aikuiskoulutustuella opiskeluun ja työntekoon ja toiseksi kannustaa myös matalasti koulutettuja ja/tai matalapalkka-aloilla työskenteleviä työuran aikaiseen opiskelemiseen ja näin kannustaa työntekijöitä edistämään omaa osaamistaan, ja näin tavoitteena on myös edistää muutosta nykyistä tasa-arvoisempaan ja vaikuttavampaan suuntaan etuuden käytössä.

Esitys liittyy tältä osin myös jatkuvan oppimisen edistämiseen, jota koskevaa selvitystyötä on tehty opetus- ja kulttuuriministeriön asettamassa jatkuvan oppimisen työryhmässä. Työryhmä on 2.5.2019 luovuttamassaan väliraportissa (Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2019:19) tehnyt ehdotuksen jatkuvan oppimisen uudistamisesta ja vuoteen 2030 ulottuvan kansallisen jatkuvan oppimisen strategian laatimisesta. Väliraportissa on korostettu, että jatkuvan oppimisen edistämisessä toimeentuloa koskevat ratkaisut ovat vain yksi osa jatkuvaan oppimiseen liittyvistä haasteista ja kehittämistarpeista, ja tämä sama rajoitus koskee myös tässä esityksessä ehdotettavia palkansaajan aikuiskoulutustuen uudistamista koskevia muutoksia.

Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti syyskuussa 2019 jatkuvan oppimisen uudistus -hankkeen, joka päättyy 31.3.2023. Hankkeessa tarkastellaan jatkuvaa oppimista kokonaisuutena ja valmistellaan ehdotus jatkuvan oppimisen uudistukseksi. Kokonaistarkastelussa otetaan huomioon koko koulutuspolku koulutuksen tarjonnan ja rahoituksen, sosiaaliturvan, muutosturvan, työttömyysturvan, omaehtoisen ja työvoimapoliittisen koulutuksen sekä osaamisen tunnistamisen niveltämisestä uuteen järjestelmään. Hanketta ohjaa parlamentaarinen jatkuvan oppimisen ryhmä, jonka tulee laatia ehdotuksensa jatkuvan oppimisen uudistukseksi 31.12.2020 mennessä.

Valtioneuvosto asetti heinäkuussa 2019 työllisyyden edistämisen ministerityöryhmän, jonka tehtävänä on ohjata hallitusohjelman toteuttamista työllisyyden edistämisen, työmarkkinoihin liittyvien asioiden ja työlainsäädännön kehittämisen osalta. Ministerityöryhmässä käsiteltävien asioiden valmistelua varten työ- ja elinkeinoministeriö asetti seitsemän kolmikantaista alatyöryhmää, joiden tehtävänä on valmistella toimenpide-ehdotuksia hallituksen työllisyyspolitiikan tavoitteiden saavuttamiseksi. Alatyöryhmän ”Osaaminen ja työmarkkinoiden kohtaanto” tehtävänä on muun muassa tarkastella kokonaisuutena työmarkkinoiden osaamistarpeisiin vastaa-

mista ja valmistella ehdotukset osaavan työvoiman saatavuuden turvaamiseksi. Jatkuvan oppimisen edistäminen ja tähän liittyvät toimeentulokysymykset kuuluvat alatyöryhmän tehtäväkenttään.

Esityksen tavoitteena on myös edistää tulotietojärjestelmästä annetun lain mukaisen tulorekisterin käytettävyyttä aikuiskoulutustuen perusteena olevaa palkkaa ja määrää määriteltäessä.

4.2 Keskeiset ehdotukset

Esityksessä ehdotetaan uudistettaviksi soviteltua aikuiskoulutustukea ja aikuiskoulutustuen euromäärän laskemista koskevia säännöksiä työmarkkinakeskusjärjestöjen yksimielisen aloitteen perusteella.

Lain tasolla säädettäisiin opintojen opinto- tai osaamispistemäärän suorittamista koskevista vaatimuksista. Samalla uudistettaisiin opintovaatimusta niin, että kokoaikaisia opintoja ja työn ohessa tehtäviä opintoja koskevat vaatimukset suoritetuista opinto- tai osaamispisteistä eroaisivat toisistaan.

Jos henkilöllä olisi tukikuukausien aikana maksettavan tuen määrään vaikuttavia palkka- tai muita tuloja, ne vaikuttaisivat aikuiskoulutustuen määrään tulojen maksukuukautena. Huomioon otettavien tulojen suojaosasta luovuttaisiin. Aikuiskoulutustukea myönnettäisiin opintoihin, jotka ovat laajuudeltaan yhteensä vähintään neljä opinto- ja osaamispistettä. Aikuiskoulutustuki edellyttäisi vähintään neljän opinto- tai osaamispisteen suorittamista tukikuukautta kohti, kun aikuiskoulutustuella korvattava ansion alenema on yli 50 prosenttia. Jos ansio alenisi enintään 50 prosenttia, aikuiskoulutustukea maksettaisiin, jos henkilö suorittaisi vähintään kaksi opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti. Kuten nykyisinkin, suoritusten määrä tutkittaisiin koko tukikauden keskiarvon perusteella. Kun aikuiskoulutustuella korvattaisiin yli 50 prosentin ansioalenemaa, tukikuukausi kuluttaisi yhden täyden kuukauden aikuiskoulutustuen enimmäisajasta, ja jos korvattava ansioalenema olisi enintään 50 prosenttia, tukikuukausi kuluttaisi puoli kuukautta enimmäisajasta. Aikuiskoulutusetuuksista annettuun lakiin ehdotetaan otettavaksi myös säännökset siitä, kuinka opintojen laajuus ja vaadittavien opintosuoritusten määrä määriteltäisiin tilanteessa, jossa opintojen laajuus määritellään muina kuin opinto- tai osaamispisteinä. Tältä osin ehdotus perustuu Työllisyysrahastossa käytössä olevaan soveltamiskäytäntöön.

Esityksessä ehdotetaan myös täyden palkansaajan aikuiskoulutustuen määräytymisperusteisiin muutoksia, joilla pyritään varmistamaan, etteivät aikuiskoulutuksen etuusmenot tämän ehdotuksen seurauksena kokonaisuutena kasva.

Muutoksen toteuttamiseksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksiä sekä aikuiskoulutustuen hakemista ja maksamista koskevia säännöksiä. Aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykseksi ehdotetaan opintojen keston sijaan säädettäväksi opintosuoritusvaatimus, joka koskisi eri tavoin palkansaajaa ja yrittäjää. Aikuiskoulutustuen myöntäminen edellyttäisi opinnoissa edistymistä. Työllisyysrahasto seuraisi opintojen edistymistä. Opintojen riittävästä edistymisestä ehdotetaan säädettäväksi aikuiskoulutusetuuksista annetussa laissa. Palkansaajan aikuiskoulutustuen hakemista ja myöntämistä koskevaa menettelyä ehdotetaan muutettavaksi nykyisestä kuukausittaiseen jälkikäteiseen hakemiseen pohjautuvaksi.

Esityksen tavoitteena on edistää tulotietojärjestelmästä annetun lain mukaisen tulorekisterin käytettävyyttä aikuiskoulutustuen perusteena olevaa palkkaa ja tuen määrää määriteltäessä. Tässä tarkoituksessa aikuiskoulutustuen perusteena oleva palkka laskettaisiin edelleen tukikuukautta edeltäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen vakiintuneista ansioista yhteensä

12 kuukauden ajalta, mutta ansiot huomioitaisiin tulorekisteritietojen perusteella maksuperusteisesti. Myös tukikuukauden aikana henkilön ansaitsema tulo vaikuttaisi maksuperusteisesti eli tulo vaikuttaisi aikuiskoulutustuen määrään siltä kuukaudelta, jonka aikana tulo maksetaan.

Lisäksi esityksessä ehdotetaan tehtäväksi täsmentäviä muutoksia palkansaajan aikuiskoulutustuen toimeenpanoa koskeviin säännöksiin.

Kuten edellä on kuvattu, yrittäjän aikuiskoulutustuen edellytykset poikkeavat jo nykyisin palkansaajaa koskevista edellytyksistä. Nyt ehdotettavien palkansaajia koskevien muutosten, kuten opintosuorituksia koskevan edellytyksen nostamisen, ei ole tarkoitus vaikuttaa yrittäjien aikuiskoulutustukeen. Siksi yrittäjän aikuiskoulutustuen edellytyksiä, myöntämistä ja hakumenettelyä koskeviin säännöksiin ehdotetaan tehtäväksi eräitä nykytilan säilyttäviä täsmennyksiä. Tästä nykytilan säilyttävästä linjauksesta poiketen esityksessä ehdotetaan kuitenkin, että myös yrittäjän aikuiskoulutustuen osalta luovuttaisiin koulutuksen kestoon liittyvistä edellytyksistä, ja että tämä korvattaisiin opintosuoritusvaatimuksella. Tämä yrittäjän opintosuoritusvaatimus säädettäisiin nykytilanteen mukaisesti kolmen opinto- tai osaamispisteen opintosuoritusvaatimuksena ja yrittäjien aikuiskoulutustuen määrässä, hakemisessa ja myöntämisessä säilytettäisiin muutoin nykytila.

Esityksessä ei ehdoteta muutoksia aikuiskoulutustuen saajan oikeuteen saada opintotukilain (65/1994) mukainen opintolainan valtiontakaus.

4.3 Toteuttamisvaihtoehdot

Esityksen keskeisenä tavoitteena on edistää työn ja opiskelun yhteensovittamista eli lisätä osittaisen opintovapaan käyttöä aikuiskoulutustuella tuettavissa opinnoissa. Työmarkkinakeskusjärjestöjen mukaan aikuiskoulutustuen laskentamallia olisi mahdollista uudistaa myös nykyjärjestelmän perusteita laajemmin niin, että laskennan pohjana olisi henkilön ansion alenema tulorekisteritietojen perusteella maksuperusteisesti. Täysimääräinen tuki perustuisi ansion alentumaan 100 prosentilla, ja soviteltu aikuiskoulutustuki määräytyisi samoilla periaatteilla kuin täysimääräinen tuki. Palkansaajan aikuiskoulutustuen myöntäminen edellyttäisi opiskelusta johtuvaa ansionalentumista. Lisäksi se edellyttäisi, että tukeen oikeuttavat opinnot olisivat laajuudeltaan yhteensä vähintään neljä opinto- tai osaamispistettä ja että opintoja tulisi suorittaa vähintään neljä tai vähintään kaksi opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti.

Työmarkkinakeskusjärjestöjen työelämän asiantuntemukseensa perustama arvio on, että palkansaajan mahdollisuuksia ja kannustimia työn ja opiskelun yhdistämiseen voidaan kuitenkin edistää ilman, että nykyisen järjestelmän perusteista luovuttaisiin. Työmarkkinakeskusjärjestöt katsovat, että nykyisiä säännöksiä kehittämällä voidaan tehokkaasti edistää myös matalasti koulutettujen palkansaajien sekä matalapalkka-aloilla työskentelevien palkansaajien osallistumista työuran aikaiseen opiskeluun, erityisesti työn rinnalla tapahtuvaan osaamisen kehittämiseen.

Muutoksen toteuttamiseksi ja sen tavoitteiden saavuttamiseksi esityksessä ehdotetaan muutettavaksi myös aikuiskoulutustuen hakemista ja maksamista koskevia säännöksiä. Esityksen mukaan henkilöllä olisi mahdollisuus saada etukäteen päätös tuen yleisten edellytysten täyttymisestä ja sen lisäksi hänen tulisi tehdä hakemus tuen nostamisesta ja hakemisesta kuukausittain.

Hakemisen ja maksamisen säännöksiä olisi mahdollista kehittää myös muilla tavoin. Yhtenä vaihtoehtona olisi muuttaa etuuden hakemista siten, että kaikki hakisivat aikuiskoulutustukea nykyisellä, täysimääräistä tukea koskevalla, menettelyllä tekemällä yhden hakemuksen etukäteen. Tämän jälkeen Työllisyysrahasto tarkistaisi henkilön tulotiedot kuukausittain tulorekisteristä ja maksaisi etuuden saatujen tietojen perusteella ilman erillistä hakemusta. Menettelyn on

kuitenkin arvioitu lisäävän aikuiskoulutustukea koskevia takaisinperintätilanteita. Tämä johtuu siitä, että vaikka opiskelua koskevat tiedot haettaisiin keskitetysti opinto-oikeudet ja opintosuoritukset sisältävästä Koski-palvelusta, rekisteristä ei ole saatavilla täysin ajantasaista tietoa henkilön suorittamista opinnoista. Koska opintosuoritusten kertymistä ei ole mahdollista seurata samalla tavalla lähes reaaliaikaisesti kuin maksettuja tuloja, suoritettujen opintojen riittävyys olisi jatkossakin tarkoituksenmukaista tarkistaa lukuvuositasolla. Yhden etukäteen tehdyn hakemuksen perusteella toistuvasti kuukausittain henkilön tilille maksettava etuus olisi omiaan lisäämään takaisinperintöjen määrää, jos henkilö ei olisi onnistunut suorittamaan opintoja suunnittelemallaan tavalla. Tämä ei olisi linjassa sen kanssa, että muutosten myötä vaadittavien opintosuoritusten määrää olisi tarkoitus osittain nostaa ja lisäksi vaadittavien opintosuoritusten määrä voisi saman henkilön osalta vaihdella tukikuukausien välillä. Uusien ehdotettavien soviteltua aikuiskoulutustukea koskevien säännösten kannalta on perusteltua, että aikuiskoulutustukeen oikeutettu henkilö hakee sitä kuukausittain ja samalla arvioi tuen nostamisen edellytyksiä omalla kohdallaan.

Toisena valmistelun aikana tarkasteltuna vaihtoehtona oli siirtyminen kaikkien henkilöiden osalta takautuvan hakemisen malliin, joka vastaisi nykyistä sovitellun aikuiskoulutustuen hakumenettelyä. Tässä vaihtoehdossa henkilöllä ei kuitenkaan olisi mahdollisuutta saada etukäteen varmuutta tukioikeuden syntymisestä omalla kohdallaan. Tässä vaihtoehdossa opiskelun vaihtoehtoiskustannus, tulonmenettäminen, voisi olla esityksen työuran aikaisen opiskelun lisäämistä koskevan tavoitteen vastainen.

5 Esityksen vaikutukset

5.1 Vaikutukset kansalaisiin

Yleisesti muutoksen vaikutuksista

Ehdotuksesta, jonka tavoitteena on parantaa mahdollisuuksia työn ja opiskelun yhteensovittamiseen ja toisaalta saada uusia käyttäjäryhmiä erityisesti matalasti koulutettujen joukosta ja matalapalkka-aloilta tuen piiriin, on tehty vaikutusarviointeja ja laskelmia käyttäen aineistona Työllisyysrahastosta hankittua yksilötasoista tietoa aikuiskoulutustuen käytöstä vuonna 2018. Käytettävissä oleva aineisto on suppea, mutta sen perusteella on mahdollista esittää arvioita ehdotettujen muutosten välittömistä vaikutuksista nykyisten aikuiskoulutustuen saajien etuuksien tasoon. Tuloksia tulkittaessa on syytä huomata, että ne kuvaavat muutoksia vain aikuiskoulutustuen nykyisten saajien osalta. Huomattavasti vaikeampaa on arvioida sitä, millaisia käyttäytymismuutoksia ehdotetut muutokset saisivat aikaan. Tähän vaikuttaa myös koulutusjärjestelmän mahdollinen samanaikainen kehittäminen. Mikäli aikuiskoulutustuen saajille on entistä kattavammin tarjolla koulutusta, joka mahdollistaa koulutuksen ja osa-aikaisen työnteon yhdistämisen, kiinnostus työn ja opiskelun yhdistämiseen ja tällä perusteella maksettavaan soviteltuun aikuiskoulutustukeen on oletettavasti nykyistä suurempaa. Tällöin sovitellun tuen ehtoihin ja määräytymisperusteisiin tehtävien muutosten aikaansaamat käyttäytymismuutokset voivat myös olla suurempia kuin tilanteessa, jossa koulutusjärjestelmässä tarjolla oleva osa-aikainen koulutus olisi vähäisempää. Johtuen työn ja opiskelun yhdistämisen vähäisyydestä ja siitä, että käyttäytymismuutoksia ei käytettävissä olevalla tiedolla ole mahdollista arvioida, esitetyt vaikutusarviolaskelmat ovat staattisia, ellei toisin mainita. Esityksen mukaiset määräytymisperusteet tulisivat voimaan asteittain. Tässä esitetyt arviot kuvaavat vaikutuksia, kun uudet määräytymisperusteet vaikuttaisivat täysimääräisesti.

Etuuden määräytymisperusteisiin ehdotettujen muutosten kohdentumisvaikutukset

Ehdotuksessa aikuiskoulutustuen määräytymiseen esitetään muutoksia sekä sovitellun että täyden etuuden laskentaan. Koska soviteltu etuus lasketaan täyden etuuden pohjalta, soviteltuihin tukiin vaikuttavat sekä täyden etuuden määräytymiseen tehdyt muutokset että sovitellun tuen määräytymiseen tehdyt muutokset.

Tukikuukauden aikaisten tulojen vaikutusta etuuden määrään esitetään muutettavaksi siten, että sovitteluprosenttia alennetaan nykyisestä 80 prosentista 50 prosenttiin ja 250 euron suojaosa poistetaan. Sovitteluprosentti määrittää sen kuinka paljon tukikuukauden aikaiset muut tulot alentavat aikuiskoulutustukea. Nykytilanteessa jokainen suojaosan ylittävä euro vähentää etuutta 80 sentillä. Sovitteluun esitetään siis kahteen eri suuntaan vaikuttavia muutoksia: Sovitteluprosentin alentaminen kasvattaa soviteltuja etuuksia ja suojaosan poisto taas pienentää soviteltuja etuuksia. Näiden kahden muutoksen yhteisvaikutuksen suunta riippuu tukikuukausien aikaisten tulojen suuruudesta. Mikäli tukikuukausien aikaiset tulot ovat vähäisiä (alle 670 euroa kuukaudessa), suojaosan poistosta seuraava etuuden pienentyminen on suurempi kuin sovitteluprosentin alenemisesta seuraava tuen kasvu. Tätä suuremmilla tukikuukausien aikaisilla tuloilla sovitteluprosentin alenemisesta seuraava tuen kasvu on suurempi kuin suojaosan poistosta seuraava etuuden pieneminen.

Sovittelusääntöihin esitetyt muutokset korottavat aikuiskoulutustukea erityisesti niillä tuensaajilla, jotka eivät vähennä merkittävästi työntekoaan. Uudistuksen tavoitteiden mukaisesti tämä kannustaa osa-aikaisen työnteon ja opiskelun yhdistämiseen aikaisempaa paremmin. Mikäli sovittelusääntöihin esitettävät muutokset houkuttelevat aikuiskoulutustuen käyttäjiksi uusia käyttäjäryhmiä, muutokset voivat lisätä etuusmenoja. Ehdotukseen sisältyy etuuden suuruuteen vaikuttavien määräytymisperusteiden muutosten lisäksi myös muita muutoksia, jotka saattavat lisätä aikuiskoulutustuen käyttöä. Tämän johdosta täyden etuuden määräytymisperusteisiin esitetään muutoksia, joilla pyritään varmistamaan, että aikuiskoulutuksen etuusmenot eivät ehdotettujen muutosten seurauksena kokonaisuutena kasva.[2]

Ehdotuksessa täyden aikuiskoulutustuen korvausprosenttia ehdotetaan alennettavaksi 45 prosentista 42 prosenttiin. Tätä korvausprosenttia sovelletaan perusosan ja ns. taitekohdan väliseen tulonosaan. Taitekohdan yläpuoliseen tulonosaan sovellettava alempi korvausprosentti säilyisi ennallaan 20 prosentissa, mutta korvausprosentin taitekohtaa ehdotetaan siirrettäväksi alemmaksi. Taitekohta on sidottu aikuiskoulutustuen perusosan suuruuteen ja on nykyisin 105 kertaa perusosa (vuoden 2019 tasossa 2 891,70 euroa kuukaudessa). Esityksessä taitekohta esitetään asetettavaksi 95 kertaa perusosan suuruiseksi (2019 tasossa 2 616,30 euroa kuukaudessa). Lisäksi ehdotuksessa esitetään, että sovittelutulo ja soviteltu aikuiskoulutustuki voisivat yhdessä korkeintaan olla aikuiskoulutustuen perusteena olevan ansion suuruinen. Soviteltu aikuiskoulutustuki olisi kuitenkin vähintään sovitellun perusosan suuruinen. Nämä ehdot vastaavat sovitellun ansiosidonnaisen työttömyysturvan ehtoja.

Ehdotettujen muutosten yhteisvaikutus nykytilanteeseen verrattuna riippuu henkilön edeltävästä palkkatasosta sekä tuen saannin aikaisten tulojen suuruudesta (myöhemmin sovittelutulo). Tätä on havainnollistettu taulukossa 1. Taulukkoa tulkittaessa on hyvä muistaa, että taulukko ei kuvaa kuinka yleisiä eri edeltävän palkkatason ja sovittelutulojen yhdistelmät ovat. Taulukon ensimmäisellä rivillä on esitetty muutos niiden etuudensaajien osalta, joilla ei ole lainkaan sovittelutuloja. Näillä etuudensaajilla aikuiskoulutustuki supistuu korvausprosentin alentamisen

[2] Aikuiskoulutustuen etuusmenot ovat kasvaneet viime vuosina, joten on mahdollista, että etuusmenot jatkavat kasvuaan muista syistä kuin tässä ehdotuksessa esitettyjen muutosten johdosta. Käytännössä etuusmenojen muutoksiin vaikuttavien tekijöiden erottelu on jälkikäteenkin vaikeaa.

ja taitekohdan siirron johdosta. Seuraavilla riveillä on esitetty etuuden muutos eri suuruisilla aikuiskoulutustuen aikaisilla tuloilla (myöhemmin sovitteluansio). Uudistus supistaisi erityisesti euromääräisesti pieniä sovittelutuloja saavien aikuiskoulutustukea. Täyden etuuden laskentaan esitettyjen muutosten lisäksi heidän tukeaan supistaisi sovittelun 250 euron suojaosuuden poisto. Koska heidän sovittelutulonsa ovat vähäisiä, he hyötyvät sovitteluprosentin laskusta vähän. Tuet kasvaisivat huomattavampia sovittelutuloja saavilla, koska he hyötyisivät sovitteluprosentin laskusta enemmän. Uudistus lisäisi siis kannusteita osa-aikaisiin opintoihin sovitellulla aikuiskoulutustuella.

Taulukko 1. Esimerkkilaskelma ehdotuksen vaikutuksesta: Aikuiskoulutustuen muutos nykytilaan verrattuna, e/kk

	Edeltävä palkka, €/kk										
Sovittelu-tulo, €/kk	1 000	1 500	2 000	2 500	3 000	3 500	4 000	4 500	5 000	5 500	6 000
0	-11	-25	-40	-54	-125	-130	-130	-130	-130	-130	-130
250	-136	-150	-165	-179	-250	-255	-255	-255	-255	-255	-255
500	-99	-75	-90	-104	-175	-180	-180	-180	-180	-180	-180
750	-139	0	-15	-29	-100	-105	-105	-105	-105	-105	-105
1 000	-64	64	60	46	-25	-30	-30	-30	-30	-30	-30
1 250	0	14	135	121	50	45	45	45	45	45	45
1 500	0	0	210	196	125	120	120	120	120	120	120
1 750	0	0	165	271	200	195	195	195	195	195	195
2 000	0	0	0	349	275	270	270	270	270	270	270
2 250	0	0	0	144	369	345	345	345	345	345	345
2 500	0	0	0	0	244	339	435	420	420	420	420
2 750	0	0	0	0	119	214	310	406	502	495	495
3 000	0	0	0	0	0	89	185	281	377	472	568
3 250	0	0	0	0	0	0	60	156	252	347	443
3 500	0	0	0	0	0	0	0	31	127	222	318
3 750	0	0	0	0	0	0	0	0	0	97	193
4 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	68
4 250	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4 500	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
4 750	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
5 000	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Laskelma vuoden 2019 indeksitasossa. Edeltävä palkka ennen ns. vakuutusmaksuvähennystä joka tehdään palkansaajan työeläke- ja työttömyysvakuutusmaksuja sekä sairausvakuutuksen päivärahamaksua. Vakuutusmaksuvähennys on 4,24 % työtulosta vuonna 2019.

Ehdotuksen vaikutuksia tarkasteltiin edellä mainitulla Työllisyysrahastosta hankitulla yksilötasoisella aineistolla aikuiskoulutustuen saajista. Tarkasteluun rajattiin vuoden 2018 aikana alkaneet etuusjaksot. Vertailulaskelmat tehtiin kuitenkin vuoden 2019 määräytymisperusteiden mukaisesti. Etuusmenon euromääräiset muutosarviot laskettiin soveltamalla vertailulaskelmien etuusmenon muutosprosentteja tuoreimpaan tilastotietoon etuusmenosta (vuoden 2018 etuusmeno). Tässä kohdassa esitetyt arviot ovat ns. staattisia vaikutusarvioita. Tämän mukaan mahdollisia muutoksia etuudensaajien ja muiden toimijoiden käyttäytymisessä ei ole otettu huomioon. Mahdollisia käyttäytymisvaikutuksia arvioidaan erikseen myöhemmin. Ellei tekstissä erikseen mainita, arvioissa on otettu huomioon vain etuuden laskentakaavaan tehdyt muutokset, ei esimerkiksi etuuden kestoon tehtäviä ehdotettuja muutoksia.

Aikuiskoulutustuki supistuisi kuukausitasolla keskimäärin 78 euroa nykyisiin etuudensaajiin verrattuna.[3] 57 prosentilla nykyisistä etuudensaajista tuki supistuisi alle 100 euroa kuukaudessa. Vajaalla 40 prosentilla tuki supistuisi yli 100 eurolla kuukaudessa. Aikuiskoulutustuki kasvaisi vain vajaalla kolmella prosentilla nykyisistä etuudensaajista. Tämä johtuu sitä, että etuudet kasvavat ehdotuksen seurauksena vain niillä aikuiskoulutustuen saajilla, jotka saavat etuutta soviteltuna ja joilla on merkittävämpiä sovittelutuloja. Nykyisistä etuuspäivistä vain vajaat 9 prosenttia maksettiin etuusjaksoilta, joihin liittyi sovittelutuloa. Näistäkin etuuspäivistä noin puolet liittyivät jaksoihin, joissa sovittelutulo oli alle 500 euroa kuukaudessa.

Taulukossa 2 on esitetty täyden aikuiskoulutustuen keskimääräinen euromääräinen ja suhteellinen muutos kuukaudessa edeltävän ansion mukaan. Euromääräisesti ehdotus pienentäisi eniten keski- ja parempituloisten etuudensaajien aikuiskoulutustukia. Suhteellisesti eniten supistuisivat niiden tuensaajien tuet, joiden edeltävät ansiot sijoittuvat tuloluokkiin 3 000—4 500 euroa kuukaudessa.

Taulukko 2. Etuuden keskimääräiset muutokset edeltävän ansion mukaan

Edeltävä ansio, €/kk	Osuus etuuspäivistä	Muutos, €/kk	Muutos, %
0 - 999	0,2 %	-14	-2,2 %
1 000 - 1 499	1,8 %	-25	-2,9 %
1 500 - 1 999	9,9 %	-35	-3,2 %
2 000 - 2 499	27,5 %	-45	-3,6 %
2 500 - 2 999	26,0 %	-68	-4,7 %
3 000 - 3 499	15,3 %	-126	-7,8 %
3 500 - 3 999	8,8 %	-126	-7,3 %
4 000 - 4 499	4,4 %	-127	-7,0 %
4 500 - 4 999	2,8 %	-128	-6,7 %
5 000 - 5 499	1,2 %	-128	-6,4 %
5 500 - 5 999	0,7 %	-122	-5,8 %
6 000 -	1,4 %	-124	-5,0 %
Yhteensä	100,0 %	-78	-5,3 %

Taulukossa 3 on tarkasteltu aikuiskoulutustuen muutoksia sovittelutulon suuruuden mukaan. Mukaan on rajattu etuudensaajat, joilla oli aineistossa sovittelutuloa. Pienillä sovittelutuloilla ehdotus pienentäisi tukea. Yli 1 000 euron sovittelutuloilla uudistus taas keskimäärin kasvattaisi tukea. Suurilla sovittelutuloilla etuuden kasvu olisi huomattavaa. Muutos johtuu siitä, että voimassa olevien säädösten mukainen nyt ehdotettua korkeampi sovitteluprosentti käytännössä estää sovitellun tuen saamisen suuremmissa tuloluokissa.

[3] Etuudensaajakohtaiset muutosarviot laskettu etuuspäivillä painotettuina.

Taulukko 3. Etuuden keskimääräiset muutokset sovitteluansion mukaan. Mukaan rajattu vain sovittelutuloa saaneet.

Sovitteluansio, €/kk	Osuus sovitelluista etuuspäivistä,%	Muutos €/kk	Muutos, %
1 - 249	7,3 %	-147	-10,2 %
250 - 499	43,8 %	-177	-12,4 %
500 - 749	12,3 %	-93	-8,2 %
750 - 999	8,2 %	-15	-1,6 %
1 000 - 1 249	7,9 %	59	7,8 %
1 250 - 1 499	7,1 %	132	23,3 %
1 500 - 1 749	7,1 %	200	44,9 %
1 750 - 1 999	4,1 %	263	81,4 %
2 000 - 2 249	1,5 %	309	132,6 %
2 250 - 2 499	0,5 %	372	240,0 %
2 500 -	0,2 %	487	198,0 %
Yhteensä	100,0 %	-54	-4,9 %

Ehdotus supistaisi aikuiskoulutustukea saavien miesten tukea keskimäärin 91 eurolla kuukaudessa. Naisilla tuki supistuisi vähemmän, keskimäärin 73 eurolla kuukaudessa. Nuorilla tuensaajilla tuen supistuminen olisi hieman pienempää kuin iäkkäämmillä. (Taulukko 4). Tämä tulos perustuu siihen, että tuen käyttäjät ovat tällä hetkellä enimmäkseen naisia ja arviointia on mahdollista tehdä vain suhteessa tuen nykyisiin käyttäjiin.

Taulukko 4. Etuuden keskimääräiset muutokset sukupuolen ja iän mukaan

Sukupuoli	Osuus etuuspäivistä	Muutos, €/kk	Muutos, %
Mies	26,1 %	-91	-5,8 %
Nainen	73,9 %	-73	-5,1 %
Ikä			
25—34	40,8 %	-73	-5,2 %

Käyttäytymisvaikutuksista

Käytettävissä olevan aineiston perusteella on vaikea ennakoida, miten potentiaaliset etuudensaajat ja muut toimijat reagoisivat aikuiskoulutusten määräytymisperusteisiin ehdotettuihin muutoksiin. Käytettävissä ei myöskään ole aikaisempia uudistuksia koskevia tutkimuksia tai selvityksiä. Näin ollen ei ole helppoa arvioida, miten ehdotetut työn ja opiskelun yhdistämiseen liittyvät korvaustason muutokset vaikuttaisivat etuuden käyttöön. Yleisesti taloustieteellisessä tutkimuksessa tällaiset käyttäytymisvaikutukset ovat kuitenkin varsin vaimeita taloudellisten kannustimien muutosten ollessa maltillisia. Työllisyysrahaston tilastoista voidaan havaita, että soviteltua aikuiskoulutustukea saavilla sovitteluansion suhde etuutta edeltäviin ansioihin laskee edeltävän ansion kasvaessa. Tämän voi tulkita johtuvan nykyisen sovittelujärjestelmän vaikutuksesta, jolloin muutokset voisivat edistää työn ja opiskelun yhteensovittamista aikuiskoulutustukikauden aikana. Vaihtoehtoisesti tämän voi kuitenkin ajatella johtuvan parempituloisten taloudellisesta asemasta, jossa tarve tukikauden aikaisille sivutuloille (suhteessa edeltäviin ansioihin) ei ole yhtä suuri.

Nykytilassa kokoaikaisesti ja työn ohessa opiskeleva kuluttavat aikuiskoulutustuen tukikautta samalla tavalla. Työn ja opiskelun yhdistämistä voi lisätä esityksessä ehdotettu muutos, jossa

aikuiskoulutustuen perustuessa enintään 50 prosentin suuruiseen tulojen alentumaan yksi tukikuukausi kuluttaa vain puolikkaan kuukauden enimmäistukikaudesta. Tämänkään ehdotuksen vaikutusta käyttäytymiseen ei ole helppoa arvioida.

Lisäksi on otettava huomioon, että aikuiskoulutustuessa lisäksi myös monet etuuden suuruudesta riippumattomat tekijät saattavat ohjata valintaa. Ne voivat liittyä koulutustarjontaan ja erityisesti osa-aikaista opiskelua tukevan koulutuksen tarjontaan, opintovapaan rytmittämiseen, kokoaikaisen opiskelun vahvaan preferenssiin, toiveeseen tauosta työelämästä, tai muihin näihin liittyviin tekijöihin. Näihin tekijöihin tässä esityksessä ehdotetuilla muutoksilla ei pystytä vaikuttamaan.

Yritysvaikutukset

Esityksen tavoitteena on myös edistää tulotietojärjestelmästä annetun lain mukaisen tulorekisterin käytettävyyttä aikuiskoulutustuen maksamisessa, millä samaan aikaan vähennetään myös työnantajien hallinnollista taakkaa.

5.2 Taloudelliset vaikutukset

Etuuden suuruuden määräytymisperusteisiin ehdotetut muutokset supistaisivat aikuiskoulutustuen etuusmenoa arviolta 5,3 prosentilla. Vuoden 2018 etuusmenoon (173,5 miljoonaa euroa) suhteutettuna tämä vähentäisi etuusmenoa runsaalla 9 miljoonalla eurolla vuodessa. Arvio on staattinen eikä sisällä mahdollisia käyttäytymisvaikutuksia.

Etuuden suuruuden määräytymisperusteisiin ehdotetut muutokset voivat aiheuttaa käyttäytymismuutoksia, jotka vaikuttavat etuusmenon kehitykseen. Edellä todetulla tavalla ehdotettujen muutosten vaikutukset ovat osin eri suuntaisia. Ehdotuksen toteutuessa tuensaajat, joiden edeltävät ansiot ovat keskimääräistä suuremmat ja joilla on tukikauden aikana merkittäviä ansiotuloja, saisivat nykyistä suurempaa aikuiskoulutustukea, mikä edistää esityksen tavoitteena olevaa työn ja opiskelun yhteensovittamista. Niillä sovitellun aikuiskoulutustuen saajilla, joiden tukikauden aikaiset ansiot ovat pienempiä, tuki kuitenkin pienentyisi. Tämä voi kuitenkin johtaa työn tekemisen lisäämiseen. Täysi etuus pienenee nyt kaikilla tuensaajilla. Tämä voi vähentää täysiaikaisen aikuiskoulutustuen käyttöä, mikä edistää esityksen tavoitteita. Toisaalta soviteltu tuki paranee huomattavasti niillä tuensaajilla, joiden edeltävät ansiot ovat keskimääräistä suuremmat ja joilla tukikuukausien aikana merkittävämpiä ansiotuloja. Tämä lisää sovitellun aikuiskoulutustuen houkuttelevuutta. Niillä sovitellun aikuiskoulutustuen saajilla, joilla tukikuukausien aikaiset ansiot ovat vähäisiä, tuki kuitenkin supistuu.

Arviossa ei ole mukana sovitellun etuuden tukikuukausien kulumiseen ehdotetun muutoksen vaikutusta. Ehdotuksessa tukikuukausi kuluttaisi vain puoli kuukautta enimmäisajasta, jos korvattava ansioalenema olisi enintään 50 prosenttia. Tämä lisäisi käytettävissä olevien tukikuukausien enimmäismäärää niillä sovitellun aikuiskoulutustuen saajilla, joilla ansioalenema on 50 prosenttia vai vähemmän. Käytettävissä ei ole tarkkaa tietoa, kuinka moni nykyisistä soviteltua aikuiskoulutustukea saaneista tuensaajista käyttää kaikki enimmäisajan mukaiset tukikuukautensa.[4] Tämän johdosta enimmäiskuukausien kulumista koskevan muutoksen mahdollista vaikutusta nykyisten tuensaajien tukikuukausiin arvioitiin kaksinkertaistamalla niiden soviteltujen tukijaksojen tukipäivät, joilla ansioalenema oli 50 prosenttia tai vähemmän. Tämä lisäsi laskel-

[4] Tukikuukaudet voivat jakautua hyvinkin pitkälle ajanjaksolle, joten enimmäismäärän tukikuukausia käyttävien osuudesta saadaan luotettavia arvioita vasta sitten, kun ensimmäisestä tukijaksosta on kulunut useita vuosia.

massa etuusmenoa runsaalla miljoonalla eurolla, jolloin etuusmenon supistuminen jäi laskelmassa runsaaseen 8 miljoonaan euroon. Työllisyysrahaston aineistolla tehtyjen tarkastelujen perusteella selvä vähemmistö soviteltua aikuiskoulutustukea saaneista käyttää nykytilanteessa kaikki enimmäisajan mukaiset tukikuukaudet. Tämän perusteella soviteltujen etuuskuukausien kulumiseen ehdotettu muutos aiheuttaisi luultavasti selvästi pienemmän etuusmenojen kasvun kuin kaavamainen simulointilaskelma tuottaa.

Enimmäisajan kulumista koskevat muutokset saattaisivat aiheuttaa myös muunlaisia käyttäytymismuutoksia. Soviteltua tukea saaneet etuudensaajat, joiden ansionalenema on nykyisin ollut hieman yli 50 prosenttia, saattaisivat esimerkiksi lisätä tukikuukausien aikaista työskentelyä, jotta ansioalenema olisi 50 prosenttia tai vähemmän. Tämä pienentäisi sovitellun tuen määrää ja vaadittua opintopisteiden suorittamista, mutta toisaalta lisäisi tukikuukausia. Vaikutuksen suuruuden hahmottamiseksi tehtiin simulointilaskelma, jossa tukikuukausien aikaisia ansioita kasvatettiin kaikilla niillä tukijaksoilla, joiden aikana ansionalenema oli 50—75 prosenttia. Ansioita kasvatettiin siten, että ansionalenema oli vajaat 50 prosenttia, jotta tukikuukaudet kuluttaisivat vain puoli kuukautta enimmäisajasta. Ansioiden kasvattaminen pienensi soviteltuja tukia. Simulointilaskelmassa näiden tukijaksojen kesto kuitenkin kaksinkertaistettiin, koska ansioalenema jäi alle 50 prosentin. Yhteensä muutokset kasvattivat etuusmenoa ja enimmäiskuukausien kulumista koskevan muutoksen etuusmenoa kasvattava vaikutus kasvoi yhdestä kahteen miljoonan. Kuten edellä tämäkin käyttäytymismuutoksia hahmottava laskelma luultavasti voimakkaasti yliarvioi etuusmenon kasvua, koska ainoastaan osa lisäkuukausiin oikeutetuista tuensaajista käyttää nykytilanteessakaan kaikkia tukikuukausiaan.

Yhteensä aikuiskoulutusetuusmenon arvioidaan etuuden laskentaan liittyvien muutosten välittömänä seurauksena supistuvan runsaalla 9 miljoonalla eurolla (staattinen arvio). Jos arviossa otetaan huomioon sovitellun aikuiskoulutustuen enimmäiskuukausien kulumista koskevan muutosehdotuksien mahdolliset vaikutukset, etuusmenon ennakoidaan supistuvan vajaalla 9 miljoonalla.

Edellä esitetyissä arvioissa käyttäytymismuutoksia arvioitiin vain aikuiskoulutustuen enimmäiskuukausien kulumiseen ehdotettujen muutosten osalta. Aikuiskoulutustuen määräytymisperusteisiin esitetyt muutokset muuttavat tuen suuruutta, joka saattaa vaikuttaa tuen saajamääriin. Esityksessä on haluttu varautua huomattavaan sovitellun aikuiskoulutustuen käytön lisääntymiseen esitettyjen sovitellun tuen muutosten seurauksena. Tämän johdosta sovitellun tuen määräytymisperusteiden lisäksi esitetään muutoksia täyden aikuiskoulutustuen määräytymisperusteisiin, jotta yhteenlaskettu etuusmeno ei uudistuksen seurauksena kasvaisi. Simulointilaskelmien perusteella etuusmenon säilyminen uudistuksen seurauksena suunnilleen muuttumattomana toteutuisi esimerkiksi, jos soviteltuna maksettujen etuuspäivien yhteenlaskettu lukumäärä kokonaisuutena hieman yli kaksinkertaistuisi samalla, kun täytenä maksettujen etuuspäivien lukumäärä pysyisi ennallaan.[5] Kuten edellä luvussa 5.1. todetaan taloustieteellisessä tutkimuksessa tällaiset käyttäytymisvaikutukset ovat kuitenkin varsin vaimeita taloudellisten kannustimien muutosten ollessa maltillisia. Lisäksi samalla täysien etuuspäivien lukumäärän oletettaisiin pysyvän ennallaan, vaikka niiden etuustasoa heikennettäisiin. Luultavammin aikuiskoulutustuen etuusmeno tulisi esityksen seurauksena jonkin verran supistumaan. Tämän vuoksi esitykselle ei ole arvioitavissa työllisyysvaikutusta, mutta myöhemmin lausuntoyhteenvedossa todetulla tavalla eräät työmarkkinakeskusjärjestöt ovat työmarkkina-asiantuntemuksensa perusteella esittäneet esimerkin, miten työn ja opiskelun yhdistäminen voisi lisätä työllisyyttä. Arviota esityksen välittömistä vaikutuksista ei kuitenkaan tule sekoittaa etuusmenon tulevaan kehitykseen. Siihen vaikuttavat myös muut tekijät kuin esitetyt muutokset. Aikuiskoulutuksen

[5] Lisäksi soviteltujen etuuspäivien lisäystä kohdennettiin niihin edeltävän ansion ja sovittelutulon muodostamiin luokkiin, joissa soviteltu etuus kasvoi.

etuusmeno on kasvanut viime vuosina johtuen aikuiskoulutustukeen osallistuvien määrän kasvusta. Tämän uudistuksen vaikutuksen erottaminen muusta kehityksestä tulee olemaan myös jälkikäteen vaikeaa. Tätä hankaloittaa myös määräytymisperusteiden asteittainen voimaantulo.

5.3 Vaikutukset viranomaisiin

Ehdotettujen muutosten voimaansaattaminen ja toimeenpano lisäävät työtä Työllisyysrahastossa.

Tietojärjestelmien tulee siirtymäkauden ajan tukea kahden erilaisen haku- ja päätösjärjestelmän toimeenpanoa sekä mahdollistaa tuen myöntäminen poistuvien ja uusien edellytysten perusteella. Lisäksi uudet aikuiskoulutustuen saamisedellytykset vaativat Työllisyysrahaston järjestelmien kehittämistä. Esimerkiksi etuudensaajan tulojen aleneman seuraaminen edellyttää tietojärjestelmiin uusia ominaisuuksia, koska tukikauden kuluminen ja vaadittavien opintosuoritusten määrä ovat sidoksissa henkilön tulojen alenemaan. Samanaikaisesti lakimuutoksiin perustuvan muutostyön kanssa Työllisyysrahaston on valmistauduttava tulorekisterin käyttöönottoon etuuspalvelun osalta sekä valmisteltava Opetushallituksen Koski-palvelun käyttöönotto.

Aikuiskoulutustukeen ehdotettavien muutosten toteuttamiseksi Työllisyysrahaston on vuosina 2019 ja 2020 tehtävä muutoksia tietojärjestelmiinsä, ohjeistettava palveluasiantuntijoita ja tiedotettava Työllisyysrahaston asiakkaille muutoksista. Myös aikuiskoulutustuen hakemuspohjat ja päätösten sisältö tulee uusia. Lakimuutosten toteuttaminen vaatii Työllisyysrahastossa erillisen muutosprojektin, jossa olisi muutettava hakijoiden käyttämää sähköistä asiointipalvelua, Työllisyysrahaston sisäistä käsittelyjärjestelmää sekä etuuskäsittelytyön prosesseja. Työllisyysrahaston arvion mukaan projektin kokonaiskestoksi muodostuu noin vuosi, jossa aktiivisen toteutustyön vaihe on noin kuusi kuukautta. Työllisyysrahaston arvion mukaan projektin määrittely, läpivienti, koulutus ja viestintä vaatii Työllisyysrahastossa noin 520 henkilötyöpäivää. Työllisyysrahaston ohjelmistokehityskumppanin arvion mukaan määrittely- ja ohjelmistokehitystyö sekä testaus- ja käyttöönottotyö vaatii noin 260 henkilötyöpäivää.

Hakemis- ja myöntämismenettelyn muutos lisää huomattavasti Työllisyysrahastossa kuukausittain ratkaistavien hakemusten määrää. Muutosten seurauksena jokainen palkansaajahakija tekee erillisen maksuhakemuksen kuukausittain. Siten myös annettavien päätösten määrä kasvaa. Vuonna 2018 täysimääräistä aikuiskoulutustukea koskevia hakemuksia saapui Työllisyysrahastolle noin 22 630 kappaletta ja sovitellun tuen hakemuksia noin 8 030 kappaletta. Hakemusmäärän kasvua on mahdollista arvioida tarkastelemalla vuoden 2018 kuukausittaista etuudensaajamäärää. Vuonna 2018 tammi-toukokuussa ja syys-joulukuussa aikuiskoulutustuen saajia oli keskimäärin noin 12 000 kuukaudessa. Vuonna 2018 kesäkuukausina aikuiskoulutustuen saajia oli puolestaan keskimäärin noin 4 500 kuukaudessa. Vuoden 2018 etuudensaajien määrän perusteella arvioituna hakemuksia tulisi Työllisyysrahastoon jatkossa vuositasolla noin 121 500 kappaletta, mikä on merkittävä muutos nykyiseen hakemusmäärään. Hakemusmäärä voi olla myös tätä korkeampi, mikäli uudistusten seurauksena kokonaan uudet henkilöt hakevat aikuiskoulutustukea.

Hakemusten määrän kasvaessa tulee vastaavasti kasvamaan myös niiden perusteella annettavien muutoksenhakukelpoisten päätösten määrä. Odotettavaa on, että päätösmäärän kasvaessa myös etuuden hakijoiden tekemien muutoksenhakupyyntöjen määrä tulee kasvamaan, mikä tarkoittaa valitusasioiden käsittelyyn liittyvän työmäärän lisääntymistä Työllisyysrahastossa. Muutoksenhakuasioiden määrän lisääntyminen voi osin lisätä työmäärää myös ensimmäisenä muutoksenhakuasteena toimivassa sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnassa ja mahdollisesti myös viimeisenä muutoksenhakuasteena toimivassa vakuutusoikeudessa.

Toisaalta muutosten myötä maksuhakemusten käsittely Työllisyysrahastossa olisi nopeampaa verrattuna nykyisten sovittelun tuen hakemusten käsittelyyn, koska jatkossa tutkittaisiin ainoastaan tulojen vaikutus maksettavan aikuiskoulutustuen määrään. Ensihakemusten osalta tutkittaisiin samat edellytykset kuin nykytilassa täysimääräisen ja sovitellun tuen hakemusten kohdalla. Koulutuksen kestoa koskevaa vaatimusta ei olisi enää sen jälkeen tutkittava. Toisaalta ratkaistavien ensihakemusten määrä voi lisääntyä jonkin verran, jos hakija käyttää vain puoli tukikuukautta kerralla. Aikuiskoulutustuen ensipäätöksen voisi antaa enintään 15 kuukaudelle ja jos hakija ei olisi tässä ajassa käyttänyt 15 kuukauden enimmäiskestoa täysimääräisesti, olisi hänen tehtävä Työllisyysrahastolle uusi ensihakemus.

Työllisyysrahaston arvion mukaan muutosten toimeenpano ei edellytä Työllisyysrahaston henkilöstön määrän lisäämistä, sillä ratkaisumenettelyä on mahdollista kehittää poistamalla manuaalisia käsittelyvaiheita. Vuonna 2018 kaikista Työllisyysrahastoon saapuneista hakemuksista yli 90 prosenttia on tullut sähköisen asiointipalvelun kautta, mikä mahdollistaa osaltaan automatisoinnin lisäämisen etuushakemusten käsittelyssä. Erityisesti tilanteissa, joissa etuuden hakijalla ei ole lainkaan tuloja tukikuukauden aikana, aikuiskoulutustukea koskevan hakemuksen ratkaiseminen on mahdollista toteuttaa lähes täysin automatisoidusti. Toisaalta ehdotettujen uudistusten tavoitteena on, että jatkossa työtä ja opiskelua yhdistettäisiin enemmän. Tämä voi lisätä nykyisestä sellaisten maksuhakemusten osuutta, jotka vaatisivat vielä hakemuksen erilliskäsittelyä. On kuitenkin huomattava, että vuoden 2020 alusta alkaen hakemusten käsittely uudistuu joka tapauksessa Työllisyysrahaston ottaessa käyttöön tulorekisterin. Etuuden hakijoiden tulotiedot saadaan jatkossa tulorekisteristä, mikä osaltaan luo edellytyksiä tehostaa etuushakemusten käsittelyä ja ratkaisemista.

Työllisyysrahasto myös kouluttaa ja perehdyttää palveluksessaan olevia palveluasiantuntijoita sekä kehittää etuuskäsittelyn prosesseja asiakaslähtöisemmiksi. Koska tulojen aleneman merkitys vaadittavien opintosuoritusten määrään ja enimmäiskeston kulumiseen olisi Työllisyysrahaston asiakkaille jatkossa keskeinen tieto, Työllisyysrahasto voi kehittää kotisivuilleen esimerkiksi erilaisia laskureita. Niiden avulla asiakkaiden olisi mahdollista arvioida omaa tilannettaan esimerkiksi siitä, kuinka erilaiset tukikauden aikaiset tulot vaikuttaisivat heidän osaltaan enimmäiskeston kulumiseen tai vaadittavien opintosuoritusten määrään. Lisäksi Työllisyysrahasto voisi kehittää asiointipalveluaan siten, että asiakkaalla olisi jatkossa mahdollisuus saada mahdollisimman reaaliaikainen tieto tukioikeuteensa liittyvistä seikoista.

Työllisyysrahaston työmäärä vähenisi jonkin verran uuden opintojen riittävään edistymiseen liittyvän säännöksen vuoksi, koska säännös mahdollistaisi tuen takautuvan lakkauttamisen tietyissä tilanteissa. Takautuva lakkauttaminen merkitsisi sitä, ettei Työllisyysrahaston jatkossa enää tarvitsisi hakea myönteisen päätöksen poistamista sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalta tilanteissa, joissa olisi selvää, ettei hakijalla ole ollut tarkoitusta suorittaa opintoja laissa edellytetyllä tavalla.

6 Asian valmistelu

Esityksen tavoitteena on työmarkkinakeskusjärjestöjen tekemän aloitteen pohjalta edistää palkansaajien mahdollisuutta samanaikaiseen aikuiskoulutustuella opiskeluun ja työntekoon.

Esitys on valmisteltu sosiaali- ja terveysministeriössä yhteistyössä keskeisten työmarkkinakeskusjärjestöjen ja Työllisyysrahaston kanssa.

Lain täytäntöönpanoa ja vaikutuksia aikuiskoulutustuen käyttöön seurataan lain voimaantulosta alkaen. Seurannan tavoitteena on pystyä arvioimaan, miten ehdotetut työn ja opiskelun yhdis-

tämiseen liittyvät korvaustason muutokset vaikuttavat etuuden käyttöön. Työllisyysrahasto seuraa jatkuvasti ja tuottaa hallinnolleen informaatiota opintojen ja työn yhteensovittamisesta, etuudensaajien sukupuolijakaumasta ja etuudensaajien koulutustaustasta.

Esityksestä on pyydetty lausunto seuraavilta tahoilta: valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, oikeusministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Oikeuskanslerin virasto, Työllisyysrahasto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Kunnallinen työmarkkinalaitos, Kuntaliitto, Akava, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, Suomen Yrittäjät ry.

Esityksestä saatiin lausunnot seuraavilta tahoilta: valtiovarainministeriö, opetus- ja kulttuuriministeriö, työ- ja elinkeinoministeriö, Työllisyysrahasto, Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry, Kunnallinen työmarkkinalaitos, Kuntaliitto, Akava, Suomen ammattiliittojen keskusjärjestö SAK ry, Toimihenkilökeskusjärjestö STTK ry, Suomen Yrittäjät ry, Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry, Tehy ry, Akavan sairaanhoitajat ja Taja ry, Keskuskauppakamari, Helsinki School of Business, Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene Oy sekä Suomen Opiskelijakuntien liitto SAMOK ry.

Yleisesti lausunnoissa suhtauduttiin positiivisesti esityksen tavoitteeseen edistää palkansaajien mahdollisuutta samanaikaiseen aikuiskoulutustuella opiskeluun ja työntekoon.

Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, että hallitus on käynnistänyt parlamentaarisen työn jatkuvan oppimisen uudistamiseksi. Toimeksiannon mukaan ryhmän tulee hallitusohjelman linjausten mukaisesti luoda palvelumuotoja, joissa erityisenä painopisteenä otetaan huomioon muun muassa aikaisemmin keskimääräistä vähemmän koulutusta saaneet. Opetus- ja kulttuuriministeriö kiinnittää huomiota myös siihen, että esityksessä opintoja osaamispisteitä käytetään opintojen laajuuden kuvaajina ainoastaan korkeakouluissa ja ammatillisen koulutukseen tutkintoon johtavassa koulutuksessa. Ammatillisen koulutuksen järjestämisluvan mukainen osaamista syventävät ja täydentävät kokonaisuudet, vapaan sivistystyön koulutus, lukio-opinnot ja peruskoulu ovat tietyin edellytyksin tukeen oikeuttavia koulutusmuotoja, joiden laajuutta ei kuitenkaan mitata pisteillä. Näiden koulutusmuotojen osalta tuen saamisen edellytyksiä ja opintojen etenemistä ei ole mahdollista arvioida saavutettuina opinto- tai osaamispisteinä. Jatkovalmistelussa säännöksiin ja niiden perusteluihin on lisätty täsmennys niiden koulutusmuotojen osalta, joiden laajuutta ei kuitenkaan mitata pisteillä. Lisäksi esityksen yleisteksteihin on lisätty maininta hallituksen käynnistämästä työryhmätyöstä parlamentaarisen työn jatkuvan oppimisen uudistamiseksi. Jatkovalmistelussa on tarkasteltu vielä opintolainan valtiontakaukseen liittyvää menettelyä opetus-ja kulttuuriministeriön, Kansaneläkelaitoksen ja Työllisyysrahaston kanssa sekä tehty nykyistä soveltamiskäytäntöä muuttamatta selventäviä muutoksia aikuiskoulutusetuuksista annetun lain opintolainan valtiontakausta sekä palkansaajan aikuiskoulutustuen hakemista ja myöntämistä koskeviin säännöksiin.

Valtiovarainministeriö suhtautuu kriittisesti ehdotuksiin. Valtiovarainministeriö tuo esiin, että esitys vähentäisi täyden aikuiskoulutustuen määrää kaikissa tuloluokissa. Etuuden lasku olisi ehdotuksen mukaan pienimmillään alimmissa tuloluokissa. Saattaa kuitenkin olla, että juuri näille pienituloisille etuuden alenema olisi erityisen merkittävä koulutuspäätöstä tehtäessä. Jos palkansaajan ei ole esimerkiksi koulutuksen luonteen vuoksi mahdollista opiskella osa-aikaisesti, heikentäisi esitys pienituloisten kannustimia opiskella aikuiskoulutustuella. Valtiovarainministeriön mukaan ehdotettu muutos ei välttämättä ole kustannustehokkain tapa kohdentaa tukea esityksen tavoitteiden mukaisesti matalan koulutustason henkilöiden osa-aikaista opiskelua tukevaksi. Jos koulutustarjonta keskittyy vastaisuudessakin kokoaikaisiin opintoihin tai aikuis-

koulutustuen käyttäjät hakeutuvat vastaisuudessakin kokoaikaisiksi opiskelijoiksi, keski- ja erityisesti pienituloisten täyden tuen aleneminen voisi olla ongelmallista koulutuksen kohtaannon ja esityksen tavoitteiden näkökulmasta.

Valtiovarainministeriön mukaan positiivisena asiana julkisen talouden näkökulmasta voidaan pitää sitä, että mikäli potentiaaliset aikuiskoulutustuen käyttäjät suurissa tuloluokissa olisivat indifferenttejä tuen pienehköille suhteellisille muutoksille, aikuiskoulutustuen kulut vähenisivät. Valtionvarainministeriön mukaan ehdotusta maksuperusteisuuteen siirtymisestä voidaan pitää positiivisena asiana, jos arvioidaan, että tulojen säännöllisyys on pienituloisille palkansaajille tärkeämpää koulutuspäätöstä tehtäessä kuin suurituloisille. Muutoksen voidaan tästä syystä arvioida parantavan pienituloisten palkansaajien mahdollisuuksia kouluttautua aikuiskoulutustuella.

Valtiovarainministeriön mukaan esityksen staattiset vaikutusarvioinnit on tehty hyvin. Sellaisten muutosten osalta, joille ei ole pystytty tekemään staattisia vaikutusarvioita, on pyritty arvioimaan dynaamisia vaikutuksia. Valtiovarainministeriön mukaan ehdotusten merkittävät käyttäytymisvaikutukset olisivat näillä perustein epätodennäköisiä ja edellyttäisivät huomattavia muutoksia myös koulutuksen tarjonnassa, osa-aikatyön mahdollisuuksissa muissa mahdollisesti asiaan vaikuttavissa tekijöissä.

Työ- ja elinkeinoministeriö pitää esitystä kokonaisuutena kannatettavana. Työ- ja elinkeinoministeriö kiinnittää kuitenkin huomiota siihen, että ehdotettu sääntely parantaisi soviteltua aikuiskoulutustukea vain niillä tuen saajilla, joiden edeltävät ansiot ovat keskimääräistä suuremmat ja joilla on tukikuukausien aikana merkittävämpiä ansiotuloja. Ehdotettu sääntely olisi siten ristiriidassa houkuttelemaan nimenomaan kuitenkin matalasti koulutettuja ja/tai matalapalkka-aloilla työskenteleviä työn ja opiskelun yhteensovittamiseen.

Valtiovarainministeriön ja työ- ja elinkeinoministeriöiden lausunnot eivät ole johtaneet esityksen muuttamiseen. Vuoden 2017 alusta palkansaajan aikuiskoulutustuen rahoitukseen ei kohdistu lainkaan valtion osuutta. Työnantajia ja palkansaajia edustavat työmarkkinakeskusjärjestöt ovat arvioineet, että ehdotettujen muutosten kokonaisuus lisäisi myös matalasti koulutettujen ja/tai matalapalkka-aloilla työskentelevien osallistumista työuran aikaiseen opiskeluun. Tämän arvion toteutuminen merkitsisi palkansaajan ja työnantajan työttömyysvakuutusmaksulla rahoitettavan menon kasvua, mitä esityksessä ehdotetaan hillittävän muutoksella, joka staattisessa tilanteessa merkitsisi säästöä.

SAK ja STTK kannattavat esitystä. SAK tuo esiin, että aikuisille suunnattu ammatillinen koulutus on rakennettu pääsääntöisesti toteutettavaksi työn ohessa osa-aikaisesti ja osa-aikaisen tuen parantaminen edistää yksilöiden mahdollisuuksia opiskella. Lisäksi läheskään kaikilla ei ole varaa jäädä kokopäiväiseksi opiskelijaksi, koska tuki ei riitä elinkustannuksiin. Tuen yksinkertaistaminen ja maksuperusteisuus helpottavat niiden palkansaajien asemaa, joiden kuukaudessa ansaitsema palkkasumma vaihtelee. Työmarkkinajärjestöt arvioivat myös, että aikuiskoulutustuen uudistamisella voisi olla positiivisia työllisyysvaikutuksia, jos nykyistä useampi sen johdosta opiskelee työn ohessa kokoaikaisen opiskelun sijaan. Sekä SAK että STTK ovat lausunnoissaan tuoneet esiin laskennallisen esimerkin siitä, miten työllisyyteen voisi vaikuttaa tilanne, jossa osa aikuisopiskelijoista valitsisi kokoaikaisen opiskelun sijasta osa-aikatyön ja opiskelun yhdistelmän ja lisäksi osa aikuisopiskelijoiden lukumäärän kasvusta toteutuisi opiskelun ja osa-aikatyön yhdistelmällä. SAK pitää tärkeänä myös, että henkilöstökoulutukseen osallistumisen mahdollisuuksia lisätään tarvittavilla toimilla. SAK pitää tärkeänä hallitusohjelmassa olevaa kirjausta, jonka mukaan selvitetään mahdollisuudet laajentaa Työllisyysrahaston tehtäviä tukemaan nykyistä laajemmin aikuisten osaamisen kehittämistä ja työkyvyn ylläpitä-

mistä. STTK pitää tärkeänä lisäksi, että uudistuksesta viestimiseen panostetaan ja että uudistuksen täytäntöönpanoa ja vaikutuksia aikuiskoulutustuen käyttöön seurataan esityksessä kuvatulla tavalla.

Akava kannattaa uudistuksen päätavoitteita. Lausunnossaan Akava pitää valitettavana, että uudistukselta edellytettiin tiukkaa kustannusneutraaliutta. Akava toteaa, etteivät pelkät taloudelliset kannusteet edistä matalan koulutustaustan omaavia ja vähän kouluttautuvia koulutuksen piiriin. Akava toivookin, että hallitus tukee työmarkkinajärjestöjen aloitteesta tehtyä uudistusta luomalla työpaikkatasolle kouluttautumista tukevia toimia. Uudistus tarjoaa myös erinomaisen mahdollisuuden liitää uudistuksen koeasetelmiin perustuva tutkimus. Akavan mukaan opintovapaalain uudistamistyö olisi käynnistettävä välittömästi, jotta laki palvelee myös uudistuneen aikuiskoulutustuen tavoitteita. Lain olisi mahdollistettava nykyistä paremmin koulutuksen ja työn limittyminen.

Elinkeinoelämän keskusliitto kannattaa esitystä ja pitää tärkeänä sen nopeaa käsittelyä, koska se parantaa työn ja opiskelun yhteensovittamisen mahdollisuuksia. Erityisen tärkeää tämä on, koska digitalisaation ja teknologisen kehityksen mukana työnteon osaamisvaatimukset muuttuvat kaikilla. Elinkeinoelämän keskusliiton mukaan aikuiskoulutustuki ei tällä hetkellä houkuta niitä, jotka siitä eniten hyötyisivät, kuten esimerkiksi ETLA:n raportti 94[6] osoittaa. Esitetty uudistus parantaisi työn ohessa oppimisen mahdollisuuksia erityisesti tällaisilla ryhmillä.

Kunnallinen työmarkkinalaitos ja Suomen Kuntaliitto pitävät esitystä kannatettavana ja ajankohtaisena. Työelämän jatkuvat muutokset edellyttävät työssä tarvittavan osaamisen päivittämistä ja uudistamista palvelujen kehittämiseksi, tuottavuuden parantamiseksi sekä työllisyyden varmistamiseksi. Suomen Kuntaliitto on tuonut esiin, että nykytilaan liittyvistä ongelmista keskeisimpiä on tuen kohdentuminen merkittävissä määrin jo valmiiksi korkeakoulutetuille henkilöille ja käytön voimakas naisvaltaisuus. Esitys kannustaa myös uusia käyttäjäryhmiä, erityisesti matalapalkka-aloilta, aikuiskoulutustukietuuden tuella tapahtuvaan osaamisen uudistamiseen ja kehittämiseen. Esitys selkeyttää opiskelijan näkökulmasta aikuiskoulutustuen hakemista ja ennakoitavuutta, joka edistää aikuiskoulutustuen käyttöä. Esityksellä edistetään tulorekisterin hyödynnettävyyttä, mikä vähentää työnantajien hallinnollista taakkaa tulotietojen toimittamisessa.

Aikuiskoulutustuen kehittämistä koskeva esitys, etuuden määrään ehdotetut muutokset mukaan lukien, perustuu keskeisten työmarkkinakeskusjärjestöjen yhteiseen aloitteeseen. Lausuntokierroksen palaute ja sen perusteella esitykseen tehtävät täydennykset on käsitelty yhdessä kyseisten työmarkkinakeskusjärjestöjen kanssa. Tässä käsittelyssä lausuntojen osittain eriävistä sisällöistä huolimatta on edelleen korostunut se, että kyseiset työmarkkinakeskusjärjestöt edelleen yhteisesti katsovat, että ehdotus, etuuden määrään ehdotetut muutokset mukaan lukien, muodostaa kokonaisuuden, joka kyseisten järjestöjen työelämäasiantuntemuksen perusteella parhaiten edistää aikuiskoulutustuen käytettävyyttä työuran aikaisen oppimisen tukena. Näin ollen lausunnot eivät aiheuta muutoksia esitykseen.

Työllisyysrahasto pitää esitettyjä muutoksia hyvinä ja perusteltuina. Työllisyysrahaston mukaan esitetyt muutokset uudistaisivat aikuiskoulutustuen hakemisen ja myöntämisen prosesseja merkittävällä tavalla verrattain lyhyellä aikataululla.

Suomen Yrittäjät ry pitää merkittävänä puutteena sitä, että yrittäjään ei esitetä sovellettavaksi palkansaajan aikuiskoulutustukeen ehdotettavaa 50 prosentin sääntöä tukikuukauden kulumisesta tilanteessa, jossa ansionalenema on enintään 50 prosenttia. Suomen Yrittäjien mukaan

[6] https://www.etla.fi/wp-content/uploads/ETLA-Raportit-Reports-94.pdf

tämä asettaa palkansaajat ja yrittäjät täysin erilaiseen asemaan. Myös yrittäjällä on oltava mahdollisuus töiden ja opintojen yhteensovittamiseen aikuiskoulutustuella. Suomen Yrittäjät esittävät lisäksi, että myös työttömäksi jääneellä palkansaajalla tai yrittäjällä pitäisi olla mahdollisuus saada aikuiskoulutustukea samoilla ehdoilla kuin mitä sitä tällä hetkellä myönnetään työssä olevalle henkilölle. Tämä tarkoittaisi käytännössä, että voimassa olevan työsuhteen tai yrittäjäsuhteen sekä opintovapaalle jäämisen ehdoista luovuttaisiin. Suomen Yrittäjät pitävät erityisenä puutteena sitä, että esitys ei ota kantaa siihen, miten aikuiskoulutustuen tunnettuutta nykyisin sen käyttäjäkunnissa aliedustetuissa työntekijä- ja yrittäjäryhmissä pitäisi vahvistaa. Suomen Yrittäjät kritisoivat myös sitä, että aikuiskoulutusetuuden uudistuksen valmisteluun osallistuminen on mahdollistettu vain järjestyneitä työntekijöitä ja työnantajia edustaville työmarkkinakeskusjärjestöille ja että vastaavat tahot ovat edustettuina myös Työllisyysrahaston hallinnossa.

Suomen Yrittäjät ilmoittaa kantavansa erityistä huolta siitä, että tuen määrää kohtuullistavat muutokset eivät riitä estämään aikuiskoulutustuen kokonaismenojen kasvua ja asettavat näin koko tukijärjestelmän kestämättömälle pohjalle. Siksi Suomen Yrittäjät esittää, että aikuiskoulutustuen tukisummia tarkistettaisiin vielä esitetystä alaspäin. Lisäksi tukisummia olisi kohtuullistettava esitettyä progressiivisemmin eli siten, että lasku on suhteellisesti selvästi suurempaa tulojakauman yläpäässä ja keskivälillä kuin jakauman alapäässä. Tämä vastaisi uudistuksen tavoitteeseen lisätä tuen käyttöä matalammin koulutettujen ja palkattujen piirissä. Suomen Yrittäjien mukaan opintolainan roolia aikuiskoulutustuen täydentäjänä olisi vahvistettava.

Suomen Yrittäjien lausunto ei ole antanut aihetta esityksen muuttamiselle. Koska hallitusohjelmassa on yrittäjän aseman kehittämiseen liittyviä kirjauksia, lausunnossa esitettyjä kehittämisehdotuksia on tarkoituksenmukaista selvittää samassa yhteydessä kuin valmistellaan hallitusohjelmassa olevien kirjausten käsittelyä.

Julkisten ja hyvinvointialojen liitto JHL ry pitää esitystä myönteisenä ja ajankohtaisena, mutta ottaa kantaa muutamiin kohtiin. JHL:n mukaan aikuiskoulutukea tulisi kehittää siten, että tuki mahdollistaa opiskelun niin työn ohessa (soviteltu aikuiskoulutustuki) kuin täysipäiväisesti. Esitetyt muutokset sovitellun aikuiskoulutustuen uudistamiseksi olisi mahdollista toteuttaa ilman leikkausta aikuiskoulutustuen ansio-osaan. Työn ja opiskelun yhteensovittamisen edistämisen kannalta aikuiskoulutustuen leikkaaminen ei ole perusteltu vaihtoehto, eikä edistä lakiesityksen tavoitteita. Tutkintojohteinen opiskelu edellyttää usein täysipäivästä opiskelua. Opiskelija itse ei usein voi vaikuttaa siihen, miten opinnot on järjestetty. Aikuiskoulutustuen pienentäminen siis heikentäisi mahdollisuuksia osallistua kokoaikaiseen koulutukseen, olettaen että tuen pieneneminen estäisi opiskeluun osallistumisen. Vaikka uudistus kokonaisuudessaan lisäisi sovitellun aikuiskoulutustuen käyttöä, aikuiskoulutustuen heikennys saattaisi heikentää motivaatiota hakeutua kokoaikaisiin opintoihin. Tämä ei voi olla tavoite. Esityksen mukaan ehdotetun mallin tavoitteena on kustannusneutraalisuus sekä kustannusten kasvuun varautuminen. Käytännössä esitys pienentäisi aikuiskoulutustukea.

Akavan sairaanhoitajat ja Taja ry kannattaa lähtökohtaisesti aikuiskoulutustuen lakimuutosesitystä ja siitä aikuiskoulutustuen perusteiden muuttamista opintojen kestosta opintosuoritusperusteiseksi ja opintojen ja osa-aikatyön yhdistämismahdollisuutta. Sen sijaan järjestöt pitävät huolestuttavana, että aikuiskoulutustukea vähennetään naisvaltaisen sosiaali- ja terveysalan suurimman käyttäjäryhmän osalta. Aikuiskoulutustuen uudistuksen vaikutuksia tulee seurata ja arvioida säännöllisesti.

Tehy ry suhtautuu kriittisesti uudistuksen tavoitteen toteutumiseen siltä osin, että aikuiskoulutustukea haettaisiin tulevaisuudessa pääsääntöisesti sovitellusti eikä täysimääräisesti, kuten sen jäsenet tähän mennessä. Mikäli hakija hakee ehdotuksen mukaista täysimääräistä tukea tilan-

teessa, jossa hän ei opintojensa aikana tee töitä, vaan on opintovapaalla, heikkenisi hänen aikuiskoulutustukensa aiempaan nähden. Heikennys pienentäisi täysimääräistä aikuiskoulutustukea noin 126 euroa kuukaudessa niiden osalta, joiden tulotaso on 3 000—4 500 euroa kuukaudessa. Tämä koskettaisi myös suurta osaa tehyläisistä jäsenistä. Tehy suhtautuu kriittisesti myös siihen, että sovitellun etuuden hakeminen tapahtuisi jälkikäteisesti kuukausittain ja katsoo, että siitä tulisi luopua. Tehy ry pitäisi perusteltuna, että opintosuorituksia arvioitaisiin kuukautta pidemmällä aikavälillä, koska todellista opintosuoritusten kertymistä ei voida olettaa arvioitavan kuukausittain suoritusmerkintöjen käytännössä laahatessa perässä. Tehy katsoo tärkeäksi panostaa uudistuksesta viestimiseen. Ehdotuksen vaikutukset tuen määrittämiseen edellyttävät selkeää opastusta henkilökohtaisesti aikuiskoulutustuen määrittämistä varten. Tehy pitää tärkeänä, että uudistuksen vaikutuksia aikuiskoulutustuen käyttöön seurataan säännöllisesti ja arvioidaan uudistuksen todelliset hyödyt.

Keskuskauppakamari pitää esitettyjä muutoksia kannatettavina. Keskuskauppakamari toteaa, että palkansaajan aikuiskoulutustuen hakemismenettelyn muuttaminen kuukausittaiseen jälkikäteiseen hakemiseen perustuvaksi on kannatettava ja mahdollistaa nykyistä huomattavasti paremmin tukikuukauden aikaisten tulojen huomioimisen tuen määrässä. Uudistus tulee kuitenkin lisäämään Työllisyysrahastolle tulevien aikuiskoulutustukihakemusten määrää moninkertaiseksi. Tästä syystä hakuprosessia on pyrittävä automatisoimaan mahdollisimman paljon. Hakijan kannalta on olennaista turvata nopea ja sujuva hakemusten käsittely. Keskuskauppakamari pitää tärkeänä, että hakuprosessi on samanlainen riippumatta siitä, opiskeleeko täysipäiväisesti vai osa-aikaisesti. On myös tärkeää, että henkilö voi saada ennakkoon tiedon tuen saamisen edellytysten täyttymisestä ja tuen perusteena olevan palkan määrästä. Yrittäjän aikuiskoulutustuen on oltava ehdoiltaan ja hakuprosessiltaan mahdollisimman lähellä palkansaajan aikuiskoulutustukea. Keskuskauppakamari toteaa, että on selvää, että Työllisyysrahaston työt lisääntyvät siirtymävaiheessa, koska tukia myönnetään ja maksetaan kahdella eri tavalla siirtymäkauden ajan. Työllisyysrahaston kyvystä käsitellä hakemuksia sujuvasti on huolehdittava. Samalla aikuiskoulutustuen uudistus vaatii merkittäviä tietojärjestelmiin kohdistuvia uudistuksia. Siirtymävaiheessa on tärkeä turvata tietojärjestelmien toimivuus ja hakijan kannalta sujuva hakuprosessi.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry huomauttaa, että aikuiskoulutustuen myöntämisen perusteet eivät ole linjassa korkeakoulujen rahoitusmallissa vaadittavan opintojen etenemisen kanssa. Aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä opiskelijalta edellytetään neljä tai kaksi opinto- ja osaamispistettä tukikuukautta kohti riippuen opintovapaan aiheuttamasta ansionmenetyksestä. Tämä vaatimus ei vastaa korkeakouluilta vaadittavaa tutkinnon suorittamisen nopeutta. Vuoden 2021 alusta voimaan tulevan uuden ammattikorkeakoulujen (ja yliopistojen) rahoitusmallin mukaan tutkinnon suorittamisesta saatava rahoitus pienenee, mikäli opiskelija ei valmistu määräajassa. Määräajassa valmistuminen edellyttää 60 opintopisteen suorittamista opintovuoden aikana. Aikuiskoulutustuen merkitys jatkuvan oppimisen kokonaisuudessa on pieni. Huomattavasti suurempi osa aikuisista opiskelee työnsä ohessa palkka- tai yrittäjätulon turvin. Myös työttömyysturvan käyttö koulutuksen aikaisen toimeentulon turvaamisessa on huomattavasti laajempaa. Arene muistuttaa samalla, että yksittäisille henkilöille se voi olla ratkaisevat tekijä opiskelun aloittamisessa ja menestyksellisessä loppuun saattamisessa. Tuki on merkityksellinen esimerkiksi alan tai ammatinvaihtajille, joita ammattikorkeakoulut kouluttavat paljon.

Ammattikorkeakoulujen rehtorineuvosto Arene ry lausunto ei ole antanut aihetta esityksen muuttamiselle. Korkeakoulujen rahoituksen määräytymisen indikaattoreiden ei tarvitse olla identtisiä aikuiskoulutustuen edellytysten kanssa, vaikka korkeakoulut saattavatkin pitää hyvänä sitä, että myös tukijärjestelmän kannustavat opiskelijaa nopeaan opiskeluun.

Helsinki School of Business AB kiinnittää lausunnossaan huomiota siihen, ettei nyt voimassa olevassa samoin kuin uudessakaan aikuiskoulutustukea säätelevässä lakiversiossa ole mahdollista myöntää aikuiskoulutustukea ulkomaista tutkintoa suorittavalle henkilölle, elleivät opinnot ole osa suomalaisen yliopiston tutkintoa. Sen mukaan tämä on nykyisessä kansainvälistyvässä maailmassa huomattava epäkohta, joka olisi tärkeää korjata. Tälläkin hetkellä jo 8 000 suomalaista suorittaa ulkomaista tutkintoa niin, että tutkinto saadaan kokonaan ulkomaisesta korkeakoulusta eikä se ole osa suomalaista tutkintoa. Myös Helsinki School of Businessiin tulee joka vuosi lukuisia yhteydenottoja henkilöiltä, jotka haluaisivat suorittaa englantilaisen tutkinnon aikuiskoulutustuen turvin. Ulkomaisten tutkintojen opiskelu kuuluu nykyisin myös normaalisti muiden yhteiskunnan tukimuotojen piiriin ja esimerkiksi Kelan opintotukia ja -lainoja myönnetään ulkomaisten tutkintojen suorittamiseen samoin perustein kuin suomalaistenkin tutkintojen suorittamiseen. Helsinki School of Business AB ehdottaa, että lakiluonnokseen lisätään kohta, jonka mukaan aikuiskoulutustukea voidaan myöntää myös ulkomaista tutkintoa tai ulkomaista välitutkintoa (kuten englantilainen kaksivuotinen Higher National Diploma) Suomessa tai ulkomailla suorittavalle henkilölle. Helsinki School of Business AB lausunto ei ole antanut aihetta esityksen muuttamiselle, koska asiaa on tarkoituksenmukaista selvittää osana jatkuvan oppimisen kehityshankkeita.

Suomen opiskelijakuntien liitto — SAMOK ry näkee esityksen oikean suuntaisena. Esitys parantaa mahdollisuuksia osaamisen kehittämiseen työn ohessa ja on jatkuvan oppimisen näkökulmasta perusteltu toimenpide. Esityksen voidaan katsoa kannustavan niiden työntekijäryhmien osaamisen kehittämiseen, joilla tähän ilmeisesti eniten olisi tarvetta. Samalla tosin mahdollisuudet täysipäiväiseen opiskeluun aikuiskoulutustuella heikkenevät, mutta tuen nykytila huomioiden esitys on perusteltu ja hyödyt ylittävät selkeästi haitat kustannusneutraalissa uudistuksessa. SAMOK olisi kuitenkin toivonut esitykseen syvällisempää koulutuspoliittista vaikutusarviointia. Nyt esityksestä ei käy ilmi millaisia mahdollisia vaikutuksia sillä on koulutuksen järjestämiseen.

Useissa lausunnoissa on kiinnitetty huomiota tarpeeseen seurata uudistuksen vaikutuksia. Työllisyysrahastolla aikuiskoulutustuen toimeenpanijana on edellytykset seurata ehdotetuista muutoksista aikuiskoulutustuen käyttöön aiheutuvia vaikutuksia. Työllisyysrahasto on ilmoittanut lähtevänsä seuraamaan ehdotettujen muutosten vaikutuksia aikuiskoulutustuen käyttöön ja ottavansa seurantarpeet huomioon jo toimeenpanon käytännön valmistelutyössä. Työllisyysrahasto voisi jatkossa seurata esimerkiksi aikuiskoulutustuen käytön kehitystä erilaisten asiakasryhmien osalta sekä työn ja opiskelun yhteensovittamisen kehitystä aikuiskoulutustuen saajien osalta.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1 Lakiehdotusten perustelut

1.1 Laki aikuiskoulutusetuuksista

4 §. *Toimeenpano.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan tarkistettavaksi opetusministeriön nimi nykyiseksi opetus- ja kulttuuriministeriöksi.

5 §. *Palkansaajan aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykset.* Pykälää ehdotetaan selkeyden vuoksi muutettavaksi kokonaisuudessaan. Pykälässä säädetään aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksistä palkansaajan osalta. Pykälän 1 momentin 1—3 kohdat vastaavat voimassa olevaa lakia. Voimassa olevan pykälän 1 momentin 4 kohdan mukaan työstä poissaolon 6 §:n mukaisen koulutuksen osalta tulee kestää yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta tai että aikuiskoulutustukea haetaan 12 a §:n mukaisesti soviteltuna. Kahteen kuukauteen katsotaan sisältyvän 43 tukipäivää.

Esityksessä 1 momentin 4 kohta ehdotetaan muutettavaksi voimassa olevasta ja edellytys korvattavaksi opintosuoritusvaatimuksella. Poissaolon sijasta uuden pykälän 4 kohdassa säädettäisiin palkansaajan aikuiskoulutustukeen oikeuttavien opintojen laajuudesta. Muutos merkitsee, ettei jatkossa enää edellytettäisi työstä poissaololta kahden kuukauden yhtäjaksoisuutta. Koska esityksen tavoitteena on edistää palkansaajien mahdollisuutta samanaikaiseen aikuiskoulutustuella opiskeluun ja työntekoon työmarkkinakeskusjärjestöjen tekemän aloitteen mukaisesti, tavoitteen valossa ei ole enää jatkossa tarkoituksenmukaista edellyttää, että henkilön olisi oltava poissa työstä yhdenjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta.

Aikuiskoulutustuen myöntäminen edellyttäisi uuden pykälän 4 kohdan mukaan, että 6 §:ssä tarkoitettujen opintojen tulisi olla laajuudeltaan yhteensä vähintään neljä opinto- tai osaamispistettä. Uuden pykälän 5 kohdassa säädettäisiin lisäksi, että henkilön olisi harjoitettava lain 6 §:ssä tarkoitettuja opintoja siten, että hän suorittaa keskimäärin vähintään neljä opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti. Jos ansiot alenevat tukikuukauden aikana enintään 50 prosenttia verrattuna aikuiskoulutustuen perusteena olevaan keskimääräiseen ansioon, henkilön tulee suorittaa keskimäärin vähintään kaksi opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti. Ansiolla tarkoitetaan tässä kaikkia henkilön saamia tuloja tukikuukauden aikana, eli sekä työhön perustuvia tuloja että esimerkiksi etuuksia. Voimassa olevan lain mukaan tukea on tullut hakea aina vähintään kahdelta kuukaudelta. Jatkossa tukikauden vähimmäiskesto olisi joko yksi tai kaksi kuukautta riippuen siitä, kuinka monta opinto- tai osaamispistettä etuudensaajan tulisi tukikauden aikana suorittaa.

Voimassa olevassa laissa ei ole säädetty tukeen oikeuttavien opintosuoritusten määrästä. Opintojen on kuitenkin tullut olla lain 6 §:ssä säädetyn mukaisesti päätoimisia. Työllisyysrahaston vakiintuneessa oikeuskäytännössä päätoimisuuden rajaksi on muodostunut kolme opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti. Kun päätoimisuuden määrittelylle ei ole ollut saatavissa tukea laista tai asetuksista, on oikeuskäytännössä päädytty verrattain matalaan päätoimisuuden määritelmään. Nykytilassa samaa päätoimisuuden edellytystä on sovellettu niin kokoaikaisesti kuin sivutoimisesti opiskeleviin henkilöihin. Muutoksen tarkoituksena on toisaalta nostaa opintosuoritusvaatimusta niiden tuensaajien osalta, jotka eivät työskentele lainkaan tai työskentelevät vähäisen määrän opintojen suorittamisen ohessa. Heiltä edellytettäisiin jatkossa keskimäärin neljän opinto- tai osaamispisteen suorittamista tukikuukautta kohti. Toisaalta ehdotetaan asetettavaksi alempi opintosuoritusvaatimus heille, joilla ei ole mahdollisuutta vähentää merkittävästi työskentelyään tukiajalla.

Aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykset eroavat opintotuesta. Tässä pykälässä olevat muutokset eivät kuitenkaan aiheuta muutoksia siihen, millä perustein opintolainaa myönnetään aikuiskoulutustukea saaville. Kuten nykyisinkin Työllisyysrahasto ilmoittaa Kelalle aikuiskoulutustuen saajista sitten, kun hakijalle on myönnetty tukea kaksi kuukautta. Muissa opintolainaa koskevissa asioissa on hakijan oltava yhteydessä Kelaan.

Pykälän 3 momentti vastaisi voimassa olevaa lakia. Pykälän 4 momentissa säädettäisiin palkansaajan osalta 6 §:ssä tarkoitettujen opintojen laajuuden määrittämisestä ja suorittamisesta tilanteissa, joissa opintojen laajuus määritellään muutoin kuin opinto- tai suorituspisteinä. Siinä säädettäisiin, miten opintojen laajuus määriteltäisiin ja miten niitä olisi suoritettava tilanteissa, jossa opintoja määritellään muutoin kuin opinto- tai osaamispisteitä. Näiden opintojen laajuuden ja opintojen suorittamisen tulisi vastata 1 momentin 4 ja 5 kohdassa opinto- tai osaamispisteistä säädettyä.

Pääsääntöisesti palkansaajan opintojen laajuus määriteltäisiin opinto- tai osaamispistein. Tällaisten palkansaajan opintojen olisi oltava laajuudeltaan yhteensä vähintään neljä opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti ja niitä on suoritettava siten, että henkilö suorittaa keskimäärin vähintään neljä opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti. Jos henkilön ansiot alenevat tukikuukauden aikana enintään 50 prosenttia verrattuna aikuiskoulutustuen perusteena olevaan keskimääräiseen ansioon, hänen tulee suorittaa keskimäärin vähintään kaksi opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti.

Jos palkansaajan opintojen laajuutta määriteltäisiin opintoviikoin, opintojen olisi oltava laajuudeltaan yhteensä vähintään 2,4 opintoviikkoa tukikuukautta kohti ja niitä olisi suoritettava siten, että henkilö suorittaa keskimäärin vähintään 2,4 opintoviikkoa tukikuukautta kohti. Jos palkansaajan ansiot alenevat tukikuukauden aikana enintään 50 prosenttia verrattuna aikuiskoulutustuen perusteena olevaan keskimääräiseen ansioon, hänen tulee suorittaa keskimäärin vähintään 1,2 opintoviikkoa tukikuukautta kohti.

Palkansaajan opintojen laajuutta voidaan määritellä myös kursseina. Tämä koskee erityisesti lukio- ja perusopetuksen opintoja. Lukio-opintojen osalta tarkoitettaisiin tällöin opintoja, joiden oppimäärän mukainen laajuus tulisi olla yhteensä vähintään 75 kurssia lukuvuodessa. Perusopetuksen osalta tarkoitettaisiin tällöin opintoja, joiden laajuuden olisi oltava vähintään 22 kurssia lukuvuodessa.

Jos palkansaajan opintojen laajuutta määriteltäisiin tunnein, opintojen olisi oltava laajuudeltaan yhteensä vähintään 20 viikkotuntia tukikuukautta kohti ja niitä on suoritettava siten, että henkilö suorittaa keskimäärin vähintään 20 viikkotuntia tukikuukautta kohti. Jos henkilön ansiot alenevat tukikuukauden aikana enintään 50 prosenttia verrattuna aikuiskoulutustuen perusteena olevaan keskimääräiseen ansioon, hänen tulee suorittaa keskimäärin vähintään 10 viikkotuntia tukikuukautta kohti.

Opintojen laajuutta voidaan määrittää myös muilla kuin edellä todetuin tavoin. Tällöin Työllisyysrahasto arvioisi opintojen laajuutta viikkotunnein siten, että palkansaajan opintojen olisi oltava laajuudeltaan yhteensä vähintään 20 viikkotuntia tukikuukautta kohti ja niitä on suoritettava siten, että henkilö suorittaa keskimäärin vähintään 20 viikkotuntia tukikuukautta kohti. Jos henkilön ansiot alenevat tukikuukauden aikana enintään 50 prosenttia verrattuna aikuiskoulutustuen perusteena olevaan keskimääräiseen ansioon, hänen tulee suorittaa keskimäärin vähintään 10 viikkotuntia tukikuukautta kohti.

5 a §. *Yrittäjän aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykset.* Pykälän 1 momentissa säädetään yrittäjän aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksistä. Sen 3 kohtaa ehdotetaan muutettavaksi nykyisestä. Työmarkkinakeskusjärjestöjen esittämien muutosten on tarkoitus lähtökohtaisesti koskea ainoastaan palkansaajan aikuiskoulutustukea. Yrittäjän aikuiskoulutusten edellytyksiä ehdotetaan kuitenkin muutettavaksi opintojen kestoa ja vaadittavia opintosuorituksia koskevilta osilta, jotta myös yrittäjän aikuiskoulutustuen edellytykset tulisivat selkeästi ilmi lain tasolla. Voimassa olevan pykälän 1 momentin 3 kohdan mukaan yrittäjän aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä on, että opiskelu 6 §:n mukaisessa koulutuksessa kestää yhdenjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta tai, jos koulutus ei ole yhdenjaksoista, se kestää useammassa jaksossa yhteensä vähintään 43 päivää. Kyseinen edellytys ehdotetaan poistettavaksi palkansaajan aikuiskoulutustuen ehtoja koskevia muutoksia vastaavalla tavalla.

Myös yrittäjien osalta luovuttaisiin koulutuksen kestoon liittyvistä edellytyksistä ja nykyinen 3 kohta korvattaisiin opintojen laajuutta koskevalla vaatimuksella. Opiskelun kestoa koskevien vaatimusten sijasta myös yrittäjien aikuiskoulutustuen osalta ehdotetaan lakiin lisättäväksi tukeen oikeuttavan koulutuksen laajuutta koskeva vaatimus, mutta kuitenkin nykyisen vakiintuneen oikeuskäytännön mukaisena. Näin ollen ehdotetaan lisättäväksi pykälän 1 momentin 3 kohtaan, että ollakseen oikeutettu yrittäjän aikuiskoulutustukeen, henkilön tulee harjoittaa 6 §:ssä tarkoitettuja opintoja siten, että hän suorittaa keskimäärin vähintään kolme opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti. Yrittäjän aikuiskoulutustuki on aina perusosan suuruinen.

Pykälän 4 momentissa säädettäisiin yrittäjän osalta 6 §:ssä tarkoitettujen opintojen laajuuden määrittämisestä ja suorittamisesta tilanteissa, joissa opintojen laajuus määritellään muutoin kuin opinto- tai suorituspisteinä. Siinä säädettäisiin, miten opintojen laajuus määriteltäisiin ja miten niitä olisi suoritettava tilanteissa, jossa opintoja määritellään muutoin kuin opinto- tai osaamispisteitä. Näiden opintojen laajuuden ja opintojen suorittamisen tulisi vastata 1 momentin 3 kohdassa opinto- tai osaamispisteistä säädettyä.

Pääsääntöisesti yrittäjän opintojen laajuus määriteltäisiin opinto- tai osaamispistein. Tällaisten yrittäjän opintojen olisi oltava laajuudeltaan yhteensä vähintään kolme opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti ja niitä on suoritettava siten, että henkilö suorittaa keskimäärin vähintään kolme opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti.

Jos yrittäjän opintoja määritellään muutoin kuin opinto- tai osaamispisteitä, 6 §:ssä tarkoitettujen yrittäjän opintojen laajuus määriteltäisiin ja opintosuorituksia oltava seuraavasti:

1) opinto- tai osaamispistein määriteltävien opintojen olisi oltava laajuudeltaan yhteensä vähintään kolme opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti ja niitä olisi suoritettava siten, että henkilö suorittaa keskimäärin vähintään kolme opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti,

2) opintoviikoin määriteltävien opintojen olisi oltava laajuudeltaan yhteensä vähintään 1,8 opintoviikkoa tukikuukautta kohti ja niitä olisi suoritettava siten, että henkilö suorittaa keskimäärin vähintään 1,8 opintoviikkoa tukikuukautta kohti,

3) jos opintoja määriteltäisiin kurssein, olisi lukio-opintojen oppimääräisen laajuuden oltava yhteensä vähintään 75 kurssia lukuvuodessa ja perusopetuksen opintojen laajuuden oltava vähintään 22 kurssia lukuvuodessa,

4) opintotunnein määriteltävien opintojen olisi oltava laajuudeltaan yhteensä vähintään 15 viikkotuntia tukikuukautta kohti ja niitä olisi suoritettava siten, että henkilö suorittaa keskimäärin vähintään 15 viikkotuntia tukikuukautta kohti tai

5) jos opintojen laajuutta määriteltäisiin muilla tavoin, Työllisyysrahasto arvioisi opintojen laajuutta viikkotunnein.

6 §. *Aikuiskoulutustukeen oikeuttava koulutus.* Pykälän johdantokappaletta ehdotetaan muutettavaksi ja siitä poistettavaksi päätoimisuus -termi. Pykälässä säädettäisiin aikuiskoulutustukeen oikeuttavasta koulutuksesta. Termiä ei pidetä jatkossa tarpeellisena, koska tukeen oikeuttavien opintojen laajuudesta on säädetty erikseen lain 5 ja 5 a §:ssä. Ehdotettujen muutosten tavoitteena on edistää palkansaajien mahdollisuutta samanaikaiseen aikuiskoulutustuella opiskeluun ja työntekoon. Päätoimisuus -termi voi johtaa virheellisesti sellaisen käsityksen syntymiseen, että tuen saaminen edellyttäisi täysipäiväistä opiskelua.

6 a §. *Opintojen riittävä edistyminen.* Pykälä on uusi ja siinä säädettäisiin opintojen riittävästä edistymisestä ja opintojen edistymisen seurannasta. Pykälä seuraa sisällöllisesti voimassa olevan opintotukilain 5 b §:n opintojen riittävää edistymistä koskevaa säännöstä. Pykälän 1 momentin mukaan Työllisyysrahasto seuraisi aikuiskoulutustukikauden aikaista opintojen edistymistä. Opintojen edistymistä pidettäisiin riittävänä, jos henkilölle kertyy tukikuukausien aikana opintosuorituksia 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa tai 5 a §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu määrä.

Voimassa olevassa laissa ei ole ollut säännöksiä opintojen seurannasta, mutta myös nykytilassa Työllisyysrahasto on seurannut opintojen riittävää edistymistä lukuvuosittain jälkikäteen. Kun opintosuoritusvaatimukset tuotaisiin lain tasolla säädettäviksi, olisi myös opintojen seuraamisesta tarpeen lisätä oma säännös. Seurannan toteuttamisen ajankohdasta ei kuitenkaan olisi tarpeen säätää erikseen. Opintojen edistymistä pidettäisiin riittävänä, jos opiskelijan päätoiminen opiskeluaika ei tulisi olennaisesti ylittämään kyseisiä opintoja varten määriteltyä tukiaikaa. Säännös mahdollistaisi sen, että Työllisyysrahasto voi antaa epäävän päätöksen tilanteessa, jossa henkilö hakee lisätukea, vaikka opintosuorituksia ei ole aiemmilla tukijaksoilla kertynyt riittävästi.

Pykälän 2 momentin mukaan aikuiskoulutustuki voitaisiin lakkauttaa tai aikuiskoulutustukihakemus hylättäisiin, jos opiskelijan opinnot eivät ole edistyneet riittävästi. Korkeakouluopinnoissa opintotuki lakkautetaan sen lukukauden lopussa, jonka aikana edistymisen seuranta suoritetaan. Aikuiskoulutustuki voidaan lakkauttaa takautuvasti, jos opintosuorituksia on erityisen vähän ja olosuhteista ilmenee, ettei opintoja ole ollut tarkoitus harjoittaa. Tuen takautuva lakkauttaminen voisi käytännössä tulla kyseeseen tilanteessa, jossa etuudensaaja ei ole suorittanut tukikauden aikana opintoja lainkaan tai hänen opinto-oikeutensa on lakannut kesken tukijakson. Takautuva lakkauttaminen nopeuttaisi prosessia siten, että Työllisyysrahaston ei tarvitsisi hakea myönteisen päätöksen poistamista sosiaaliturva-asioiden muutoksenhakulautakunnalta

12 §. *Aikuiskoulutustuen määrä.* Pykälässä säädetään aikuiskoulutustuen määrän laskemisesta. Aikuiskoulutustuen laskentamallia ehdotetaan uudistettavaksi siten, että korvausprosentin taitekohta alennettaisiin 95 kertaan perusosasta taitekohdan ollessa nykyisin 105 kertaa perusosa. Lisäksi alennettaisiin ensimmäinen korvausprosentti 42 %:iin nykyisen ollessa 45 %. Pykälän otsikointia muutettaisiin siten, että 12 §:ssä säädettäisiin etuuden määrästä ja 12 a §:ssä säädettäisiin puolestaan tukikauden aikaisten tulojen vaikutuksesta palkansaajan aikuiskoulutustuen määrään. Lain terminologiaa ehdotetaan muutettavaksi tässä yhteydessä siten, että jatkossa ei käytettäisi erikseen sovitellun aikuiskoulutustuen termiä.

Pykälän 1 momentti ehdotetaan muutettavaksi siten, että se vastaisi tuen määräytymisen uutta laskukaavaa. Pykälän 1 momentti vastaisi muilta osin voimassa olevaa lakia, jonka mukaan aikuiskoulutustuki on enintään 90 prosenttia tuen perusteena olevasta päiväpalkasta, kuitenkin vähintään perusosan suuruinen. Yrittäjän aikuiskoulutustuki maksetaan perusosan suuruisena.

Pykälän 2 momentti vastaisi voimassa olevaa lakia. Momentissa säädettäisiin, että muunnettaessa kuukautta kohden laskettua palkkaa päiväpalkaksi tai päinvastoin katsotaan kuukauteen sisältyvän 21,5 työpäivää.

Pykälän 3 momentin mukaan aikuiskoulutustuen ansio-osan perusteena oleva palkka lasketaan tukikautta edeltäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen vakiintuneista ansioista yhteensä 12 kuukauden ajalta laskettuna hakemuskuukautta edeltäneen kalenterikuukauden lopusta lukien. Tämä vastaa voimassa olevaa lainsäädäntöä. Pykälän 3 momentissa säädettäisiin jatkossa lisäksi, että vakiintunutta palkkaa määritettäessä otetaan huomioon palkkatulot, jotka on maksettu palkan määrittämisen perusteena olevana ajanjaksona, vaikka ne olisi ansaittu muuna ajanjaksona tehdystä työstä. Momenttiin lisättäisiin näin uutena tulojen huomioon ottamista koskeva maksuperiaate tulorekisterin käyttöönoton tehostamiseksi. Aikuiskoulutustuen määrään vaikuttavat tulot otettaisiin huomioon niiden maksuajankohdan perusteella riippumatta siitä, mille ajanjaksolle 12 kuukauden tarkastelujakso kohdistuu. Tulot otetaan huomioon maksuperiaatteen mukaisesti kaikissa tilanteissa riippumatta siitä, saadaanko tulotieto tulorekisteristä vai suoraan työnantajalta. Niin kuin voimassa olevassa laissa muilta osin ansio-osan perusteena olevan palkan määrittämiseen sovelletaan, mitä työttömyysturvalain 6 luvun 4 §:ssä säädetään.

Pykälään ehdotetaan lisättäväksi myös uusi 4 momentti. Siinä otettaisiin lain tasolla säädettäväksi ratkaisukäytännön vakiintunut nykytila palkattomien jaksojen ohittamisesta, kun lasketaan henkilön vakiintuneita ansioita. Jos edellä 3 momentissa tarkoitettuun vuoden ajanjaksoon sisältyy aikaa, jolloin henkilö on ollut poissa työstä saamatta palkkaa, vuoden jaksoa voidaan pidentää ohittamalla palkaton aika ja ottamalla huomioon vastaava palkallinen aika. Palkaton aika ohitetaan, jos työstä poissaolo johtuu seuraavista syistä: sairaus, laitoshoito tai kuntoutus, opiskelu, asevelvollisuus tai siviilipalvelus, lapsen syntymä tai enintään 3-vuotiaan lapsen hoito, työttömyys tai muu näihin rinnastettava syy. Muu näihin rinnastettava syy voisi olla esimerkiksi vuorotteluvapaa. Käytännössä pykälä tarkoittaa, että mikäli henkilö on ollut viimeisen 12 kuukauden aikana palkattomalla ajalla jostakin edellä mainitusta syystä, voidaan tämä aika ohittaa ja ottaa palkkatiedot sellaiselta ajalta, jolloin henkilö ei ole ollut palkatta poissa työstä. Tarkastelu aloitetaan aikuiskoulutustuen hakemuskuukautta edeltäneen kalenterikuukauden lopusta lukien, kunnes saadaan palkkatietoja yhteensä 12 kuukauden ajalta.

12 a §. *Tukikauden aikaisten tulojen vaikutus palkansaajan aikuiskoulutustuen määrään.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan.

Voimassa olevan lain 12 a §:ssä säädetään vaatimuksesta, jonka mukaan soviteltuun aikuiskoulutustukeen oikeuttavien opintojen tulisi kestää vähintään 43 päivää. Edellytyksen tarkoituksena on ollut mahdollistaa tuen myöntäminen työn ohessa opiskeleville henkilöille, joiden työstä poissaolo ei ole ollut lain 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa edellytetyllä tavalla yhdenjaksoista. Koulutuksen kestoa koskevan vaatimuksen merkitys olisi jatkossa kuitenkin vähäinen, kun tukeen oikeuttaakseen opintojen tulisi täyttää laissa säädettävä opintosuoritusvaatimus ja koulutuksen olisi lisäksi lukeuduttava lain 6 §:ssä säädettyihin opintoihin. Tästä johtuen koulutuksen 43 päivän kestoa koskevasta vaatimuksesta ehdotetaan luovuttavan. Lain 5 §:ssä säädettäisiin kuitenkin lisäksi, että tuen perusteena olevien opintojen tulee olla laajuudeltaan yhteensä vähintään neljä opinto- tai osaamispistettä. Tämä rajaisi osaltaan hyvin lyhyet koulutukset tuen ulkopuolelle.

Pykälän 1 momentti vastaisi pääosin nykyistä 12 a §:ää aikuiskoulutustukeen vaikuttavista tuloista. Momentissa pidettäisiin ennallaan viittaukset työttömyysturvalakiin siitä, mitä eläkkeitä ja sosiaalietuuksia ei oteta huomioon ja mitä tuloja taas otetaan huomioon. Jatkossa tulot huomioitaisiin maksuperiaatteen mukaisesti tulorekisterin käyttöönoton tehostamiseksi. Mikäli

henkilölle maksetaan opintovapaan aikana takautuvasti palkkaa kokoaikaisesta työstä esimerkiksi ensimmäisen opintovapaakuukauden aikana, palkka otetaan maksuperiaatteen mukaan huomioon aikuiskoulutustukea myönnettäessä palkan maksuajankohdan mukaan. Tästä johtuen hänelle ei välttämättä jäisi aikuiskoulutustukea maksettavaksi ensimmäiseltä kuukaudelta, vaikka hän on muiden edellytysten täyttyessä oikeutettu aikuiskoulutustukeen. Vastaavasti sovellettaisiin maksuperiaatetta myös henkilön viimeisenä tukikuukautena; jos henkilö työskentelee opintovapaan aikana osa-aikaisesti siten, että viimeisen tukikuukauden aikana tehdystä työstä ansaittu palkka tulee maksettavaksi vasta tukikauden jälkeen, palkkaa ei oteta maksuperiaatteen mukaisesti huomioon maksettaessa aikuiskoulutustukea viimeiseltä tukikuukaudelta.

Pykälän 1 momenttiin lisättäisiin viittaus työttömyysturvalain 4 luvun 2 §:n 5 momenttiin, jonka mukaan voidaan huomioida pidemmältä ansaintajaksolta kuin kuukaudelta saatava työtulo, jakamalla se vaikuttamaan yhtä monelle kuukaudelle kuin miltä se on ansaittu. Lisäksi, jos palkanmaksun keskittäminen yhdelle maksupäivälle johtuisi hyötymistarkoituksesta, voitaisiin tulo maksuperiaatteesta poiketen sovitella ajalle, jolla se on ansaittu.

Pykälän 1 momentissa säädettäisiin henkilön tukikauden aikaisten tulojen vaikutuksesta maksettavaan aikuiskoulutustuen määrään. Tuen laskentakaavaa muutettaisiin siten, että se osuus tulosta, joka vähentää täyttä aikuiskoulutustukea, alennettaisiin nykyisestä 80 %:sta 50 %:iin. Samalla poistetaan 250 euron suojaosa eli se osa tulosta, jota ei huomioida aikuiskoulutustuen määrittelyssä.

Nykyisen lain 12 §:n 5 momentti siirtyisi sellaisenaan uuden 12 a §:n 2 momentiksi. Muutettaessa 1 momentissa tarkoitettua kuukautta kohti laskettua etuutta päiväetuudeksi tai päinvastoin katsotaan kuukauteen sisältyvän 21,5 päivää.

Pykälän 3 momenttiin lisättäisiin uusi ehto, jonka mukaan henkilön aikuiskoulutustuen määrä ja tulot tukikuukauden aikana yhteensä ovat enintään aikuiskoulutustuen perusteena olevan palkan suuruinen, kuitenkin vähintään niin paljon kuin henkilöllä olisi oikeus saada perusosan suuruisena. Tämä vastaa työttömyysturvalain sovittelua.

13 §. *Opintolainan valtiontakaus.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti. Se vastaisi sisällöltään voimassa olevan lain 16 §:n 2 momenttia. Uuden 2 momentin mukaan opintolainan valtiontakauksen myöntää hakemuksesta Kansaneläkelaitos. Muutoksen jälkeen pykälässä säädettäisiin kootusti aikuiskoulutustukeen liittyvästä opintolainan valtiontakauksesta. Muutoksella ei ole vaikutusta Kansaneläkelaitoksen nykyiseen opintolainan valtiontakauksen soveltamiskäytäntöön.

14 §. *Tukikauden kesto.* Pykälään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa säädettäisiin tukikauden kulumisesta. Laskettaessa 1 momentin mukaista enimmäiskestoa katsotaan yhden tukikuukauden kuluttavan 21,5 päivää. Jos henkilön ansiot alenevat tukikuukauden aikana enintään 50 prosenttia verrattuna aikuiskoulutustuen perusteena olevaan keskimääräiseen ansioon, katsotaan tukikuukauden kuluttavan 10,75 päivää. Kun tukikuukausia kuluisi täysi tukikuukausi tai puoli tukikuukautta tarkoittaisi tämä sitä, että enintään tukea voi saada 30 kalenterikuukaudelta. Ottaen huomioon 5 §:n uusi vaatimus neljästä tai kahdesta opinto- tai osaamispisteestä, tarkoittaa tämä sitä, että jos tukikuukautta kuluu vain puoli kuukautta, myös opinto- tai osaamispisteitä vaadittaisiin vain kaksi. Ansiolla tarkoitetaan tässä kaikkia henkilön saamia tuloja tukikuukauden aikana eli sekä työhön perustuvia tuloja että esimerkiksi etuuksia.

15 c §. *Ammattitutkintostipendin hakeminen ja maksaminen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi 1 momentin osalta. Voimassa olevan lain 16 § hakemisesta ja myöntämisestä on koskenut sekä ammattitutkintostipendiä että aikuiskoulutustukea. Koska aikuiskoulutustuen hakeminen ja

myöntäminen muuttuvat monelta osin, ehdotetaan selkeyden vuoksi 16 §:n ammattitutkintostipendiä koskevat kohdat siirrettävän 15 c §:n 1 momenttiin ja jatkossa 16 § koskee ainoastaan palkansaajan aikuiskoulutustuen hakemista. Ammattitutkintostipendin hakemisesta ja maksamisesta säädettäisiin siten kootusti 15 c §:ssä. Lisäksi täsmennetään, että ammattitutkintostipendiä on haettava kirjallisesti Työllisyysrahastolta.

16 §. *Palkansaajan aikuiskoulutustuen hakeminen ja myöntäminen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan siten, että se koskisi jatkossa ainoastaan palkansaajan aikuiskoulutustuen hakemista. Yrittäjän aikuiskoulutustuen hakemisesta ehdotetaan säädettävän erikseen lain 17 a §:ssä ja ammattitutkintostipendin hakemisesta lain 15 c §:ssä. Pykälän otsikkoa ehdotetaan muutettavaksi koskemaan ainoastaan palkansaajan aikuiskoulutustukea.

Voimassa olevan pykälän 1 momentissa edellytetään tuen hakemista vahvistetun kaavan mukaisella lomakkeella. Aikuiskoulutustuen hakemisen menettelyä ehdotetaan uudistettavaksi siten, että tukea haettaisiin jatkossa Työllisyysrahastolta kirjallisesti palkansaajan ensihakemuksella sekä palkansaajan maksuhakemuksella. Hakemisen menettelyn muutoksen tarkoituksena on yhdenmukaistaa hakemusmenettely niin, että jatkossa prosessi olisi samanlainen riippumatta siitä, opiskeleeko henkilö työn ohessa vai onko hän opiskelun vuoksi kokonaan poissa työstä. Voimassa olevan lain mukaan täysimääräistä aikuiskoulutustukea on ollut mahdollista hakea etukäteen ja soviteltua aikuiskoulutustukea on puolestaan tullut hakea takautuvasti jälkikäteen. Näin ollen opintoja työn ohessa suorittavilla henkilöillä ei ole ollut mahdollisuutta saada varmuutta tukioikeudestaan etukäteen. Tämä on osaltaan voinut vaikeuttaa työn ja opintojen yhdistämistä.

Pykälän 2 momentissa säädettäisiin, että aikuiskoulutustukea koskevan ensihakemuksen perusteella Työllisyysrahasto ratkaisisi lain 1, 5 ja 6 §:ssä säädetyt edellytykset sekä lain 12 §:n mukaisen aikuiskoulutustuen perusteena olevan palkan määrän. Tämän seurauksena henkilöillä olisi mahdollisuus saada etukäteen varmuus tuen yleisten edellytysten täyttymisestä sekä koulutuksen kuulumisesta tuen piiriin. Jatkossa lain 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa säädetty opintosuoritusvaatimus sekä lain 14 §:ssä säädetty enimmäiskeston kuluminen olisivat riippuvaisia henkilön tulojen alenemasta. Jotta henkilöllä olisi etukäteen mahdollisuus arvioida tulojen alenemaa ja sen vaikutuksia tukikuukausien aikana, ehdotetaan, että palkansaajan ensipäätöksellä ratkaistaisiin myös tuen perusteena olevan palkan määrä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettävän, että aikuiskoulutustukea koskevan ensihakemuksen voisi tehdä aikaisintaan neljä kuukautta ennen tukikauden alkamista. Neljän kuukauden aikaraja ehdotetaan säädettäväksi sen vuoksi, ettei henkilön tilanne ehtisi merkittäviltä osin muuttua ensihakemuksen tekemisen ja tukikauden alkamisen välillä. Pykälän 2 momentissa ehdotetaan lisäksi säädettävän, että ensihakemuksen perusteella Työllisyysrahasto antaa päätöksen enintään 15 kuukauden ajalle. Kyseinen aika voi koostua useasta ajanjaksosta. Henkilöllä olisi mahdollisuus saada varmuus tukioikeuden syntymisestä tiettyjen laissa säädettyjen edellytysten perusteella haluamalleen, enintään 15 kuukauden pituiselle ajanjaksolle. Päätös annetaan vastaavalle ajalle, kuin mitä henkilöllä on tukioikeutta jäljellä. Ensihakemusta ratkaistaessa arvioidaan yhden tukikuukauden kuluttavan aina 21,5 päivää. Kyseisen ajanjakson sisällä henkilö voisi joustavasti nostaa tukea tekemällä Työllisyysrahastolle palkansaajan maksuhakemuksen. Palkansaajan maksuhakemuksen perusteella Työllisyysrahasto ratkaisee kuukaudelta maksettavan tuen määrän.

Koska palkansaajan aikuiskoulutustuen edellytysten tutkiminen jakautuu kahdelle hakemukselle, olisi palkansaajan ensihakemus tehtävä kaikissa tilanteissa ennen palkansaajan maksuhakemuksen tekemistä. Palkansaajan ensihakemus on mahdollista hakea etukäteen, mutta se ei ole pakollista. Ensi- ja maksuhakemus olisi mahdollista tehdä myös samanaikaisesti.

Pykälän 2 ja 3 momentissa ehdotetaan säädettävän hakemuksiin liitettävistä selvityksistä. Aikuiskoulutustukea koskevaan ensihakemukseen olisi liitettävä ilmoitus koulutukseen hyväksymisestä, tiedot 12 §:n mukaisista tukikautta edeltävistä tuloista ja selvitykset tuen myöntämisen edellytysten täyttymisestä. Aikuiskoulutustuen maksuhakemukseen olisi liitettävä tiedot 12 §:n mukaisista tukikautta edeltävistä tuloista ja 12 a §:n mukaisista tukikauden ansioista. Henkilön ei tule toimittaa Työllisyysrahastolle selvityksiä tai tietoja siltä osin, kun Työllisyysrahasto saa tiedot rekistereistä.

Pykälän 3 momentissa ehdotetaan säädettävän, että aikuiskoulutustukea ei myönnetä takautuvasti pitemmältä kuin kuuden kuukauden ajalta ennen maksuhakemuksen vireille tuloa. Sisältö vastaa nykytilaa, josta on voimassa olevassa laissa säädetty 19 §:ssä.

Voimassa olevan lain 2 momentissa säädetään, että opintolainan valtiontakauksen myöntää hakemuksesta Kansaneläkelaitos. Asiasta säädettäisiin nykyistä vastaavasti uudessa 13 §:n 2 momentissa.

17 a §. *Yrittäjän aikuiskoulutustuen hakeminen ja myöntäminen.* Pykälää ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan siten, että se koskisi myöntämisen lisäksi yrittäjän aikuiskoulutustuen hakemista ja pykälään koottaisiin yrittäjän aikuiskoulutustuen hakemista, myöntämistä ja hakemismenettelyä koskevat säännökset. Lain 16 § koskisi jatkossa vain palkansaajan aikuiskoulutustukea ja 18 § kumottaisiin. Yrittäjän aikuiskoulutustuen hakemiseen ja myöntämiseen liittyvää menettelyä ei ole tarkoitus muuttaa nykyisestä.

Uudessa 1 momentissa säädettäisiin, että yrittäjän aikuiskoulutustukea haetaan kirjallisesti Työllisyysrahastolta.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi yrittäjälle mahdollisuus pyytää Työllisyysrahastolta ennakkopäätöstä. Säännös vastaa, mitä voimassa olevan lain 18 §:ssä on säädetty. Uuden 2 momentin mukaan yrittäjät voivat hakea Työllisyysrahastolta sitovaa ennakkopäätöstä koulutuksen määrittelystä 6 §:n mukaiseksi aikuiskoulutustukeen oikeuttavaksi koulutukseksi ja aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä olevan 5 a §:n mukaisen työssäoloajan täyttymisestä jo ennen koulutuksen alkamista henkilön tultua hyväksytyksi koulutukseen. Työllisyysrahaston olisi yrittäjän pyynnöstä annettava sitova ennakkopäätös mainituista asioista. Kokonaisuudessaan pykälä ei tuo muutoksia nykytilaan, eikä yrittäjän hakuprosessia ole tarpeen muuttaa, koska muutosten ei ole tarkoitus koskea yrittäjiä. Lisäksi tuki maksetaan aina perusosan suuruisena, minkä vuoksi kuukausittaiselle maksuhakemukselle ei ole tarvetta. Yrittäjä voi myös jatkossa hakea tukea etukäteen.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin voimassaolevan lain 17 a §:n 1 momenttia vastaavasti, että aikuiskoulutustukeen oikeutetulle yrittäjälle voidaan myöntää aikuiskoulutustukea hakemuksen perusteella, jos 5 a §:n 1 momentin 4 kohdassa mainittu verotus ei ole vielä valmistunut. Valituskelpoinen päätös annetaan ilman erillistä hakemusta, kun verotus on valmistunut.

18 §. *Ennakkopäätös.* Pykälä ehdotetaan kumottavaksi. Uusi ensihakemuksen perusteella annettava päätös laajentaisi nykyistä ennakkopäätöstä niin, että tutkittaisiin myös muita tuen edellytyksiä. Koska myös nykytilassa on opiskelupaikka tullut jo olla olemassa, että ennakkopäätös voidaan antaa, ei kumoamisesta aiheudu merkittäviä muutoksia hakijoille. Lisäksi Työllisyysrahaston kotisivuilla on laskuri liittyen työhistorian laskemiseen. Hakijoiden oikeus tukeen tutkittaisiin laajemmin ensihakemuksen yhteydessä myös esimerkiksi opintovapaan, työsuhteen ja perustepalkan osalta. Erillistä ennakkopäätöstä ei siten enää palkansaajien osalta nähdä tarpeellisena. Yrittäjillä säilyisi mahdollisuus voimassa olevan lain mukaisen ennakkopäätöksen hakemiseen. Yrittäjän ennakkopäätöksestä ehdotetaan säädettäväksi lain 17 a §:ssä.

19 §. *Aikuiskoulutustuen maksaminen.* Pykälä ehdotetaan muutettavaksi kokonaisuudessaan. Voimassa olevassa pykälässä on säädetty erikseen täysimääräisen ja sovitellun aikuiskoulutustuen maksamisesta sekä pykälän otsikosta huolimatta myös hakemisesta. Kun jatkossa hakemisen ja myöntämisen prosessi olisi samanlainen riippumatta siitä, saako henkilö tukikuukauden aikana tuloja vai ei, ei erillisille säännöksille olisi enää tarvetta. Etuuden hakemisesta säädettäisiin jatkossa lain 16 §:ssä.

Pykälän 1 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että aikuiskoulutustukea maksettaisiin enintään viideltä päivältä kalenteriviikossa. Aikuiskoulutustukea maksettaessa katsottaisiin täyteen kalenterikuukauteen sisältyvän 21,5 tukipäivää. Ehdotettu vastaa voimassa olevan lain sisältöä.

Pykälän 2 momentissa ehdotetaan säädettäväksi, että jos henkilölle aikuiskoulutustukena kuukaudelta maksettava määrä olisi pienempi kuin aikuiskoulutustuen perusosa, tukea ei maksettaisi. Säännös vastaa voimassa olevan lain sisältöä, mutta sitä ehdotetaan siirrettäväksi tähän voimassa olevan lain 12 a §:n 4 momentista.

Pykälän 3 momentissa säädettäisiin aikuiskoulutustuen maksamisesta jälkikäteen kuukausittain aikuiskoulutustukeen oikeutetun ilmoittamalle Euroopan unionissa sijaitsevalle tilille.

21 b §. *Aikuiskoulutustuen periminen eräissä tapauksissa.* Esityksessä ehdotetaan, että pykälän 1 momentin luetteloa täydennetään ja siihen lisättäväksi työtapaturma- ja ammattitautilain mukainen kuntoutusraha sekä työeläkelain mukainen kuntoutusraha. Työllisyysrahaston soveltamiskäytännössä havaittu, että nämä puuttuvat.

23 a §. *Asian uudelleen ratkaiseminen muun etuuden myöntämisen johdosta.* Pykälässä ehdotetaan korjattavaksi rahaston nimi Työllisyysrahastoksi.

31 §. *Etuuden korottaminen.* Pykälän 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että lain 12 §:n 1 momentissa mainittu perusosan määrä vastaa sitä kansaneläkeindeksin pistelukua, jonka mukaan vuoden 2019 tammikuussa maksettujen kansaneläkkeiden suuruus on laskettu.

1.2 Opintotukilaki

15 §. *Opintolainan valtiontakaus.* Pykälän 1 momentissa ehdotetaan korjattavaksi aikuiskoulutustukea säätelevän lain nimike. Lain nimike on vuoden 2019 voimaan tulleella lailla (521/2018) muuttunut laiksi aikuiskoulutusetuuksista. Muutos on tekninen.

Voimassa olevan pykälän 3 momentin toinen lause ehdotetaan poistettavaksi. Sen mukaan aikuiskoulutustukea saavalle valtiontakaus voidaan myöntää muihinkin kuin 4 §:ssä tarkoitettuihin opintoihin. Lause voitaisiin poistaa tarpeettomana, koska valtiontakausta myönnettäessä ei nytkään tutkita mitä koulutusta aikuiskoulutustukea saava suorittaa, vaan tuettava koulutus perustuu aikuiskoulutusetuuksista annettuun lakiin.

2 Voimaantulo

Lait ehdotetaan tulevan voimaan 1 päivänä elokuuta 2020.

Laskentakaavaa, opintosuoritusvaatimusta, tukikauden kestoa ja hakemisen mallia koskevia säännöksiä sovellettaisiin 1 päivänä elokuuta 2020 alkaen hakijoihin, jotka hakevat aikuiskoulutustukea uusiin opintoihin. Maksuperiaatetta sovellettaisiin kaikkiin hakijoihin 1 päivänä elokuuta 2020 alkaen.

Voimaantulosäännöksen tarkoituksena olisi turvata mahdollisuus suorittaa loppuun ne jo aloitetut opinnot, joihin aikuiskoulutustukea on aikaisemmin saanut. Uusilla opinnoilla tarkoitetaan sellaisia opintoja, joihin hakija ei ole aiemmin saanut aikuiskoulutustukea. Sen ratkaiseminen, ovatko kyseessä uudet vai samat opinnot, voi aiheuttaa tulkinnallisia haasteita. Kokonaan uusiksi opinnoiksi katsottaisiin koulutus, johon henkilö on joutunut erikseen hakemaan ja johon hänelle on myönnetty uusi opinto-oikeus. Esimerkiksi Työllisyysrahaston ratkaisukäytännössä avoimessa yliopistossa suoritettavia opintoja on pidetty eri opintoina kuin yliopistossa suoritettavia tutkinto-opintoja, vaikka ne olisivatkin sisällöllisesti samoja. Tämä johtuu siitä, ettei tietyn alan avoimen yliopiston opintojen suorittaminen automaattisesti tarkoita, että opiskelija siirtyisi tutkinto-opiskelijaksi, vaan opiskelijan on haettava erikseen tutkinto-opiskelijaksi erillishaussa.

Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säädösten mukaista aikuiskoulutustukea myönnettäisiin enintään heinäkuun loppuun asti 2024. Tämän jälkeen henkilö voisi saada aikuiskoulutustukea lain voimaan tullessa voimassa olleiden edellytysten mukaisesti, jos henkilö on hakenut tukea ennen tämän lain voimaantuloa ja hänen hakemansa tukikausi ulottuu heinäkuun 2024 jälkeiselle ajalle. Aikuiskoulutustuen perusteena olevaa palkan määrittelyä ei muuteta ennen tukikauden loppumista. Tämän lain 14 §:n mukaista tukikauden kestoa määritettäessä otetaan huomioon myös tämän lain voimaan tullessa voimassa olevan lain mukaisesti käytetty aikuiskoulutustukiaika. Esimerkiksi tilanteessa, jossa hakija olisi saanut aikuiskoulutustukea edellisen kerran ennen lain voimaantuloa ja hän hakisi samoihin opintoihin seuraavan kerran tukea ajalle 1.6.2024—31.12.2024, hän saisi aikuiskoulutustukea nykyisin voimassa olevien säännösten mukaisesti 1.6.—31.7.2024. Hakijan tulisi tehdä ensihakemus (voi tehdä jo ennen 1.8.2024) ja hakea tukea uuden järjestelmän mukaisesti ajalta 1.8.—31.12.2024 kuukausittain jälkikäteen.

3 Suhde perustuslakiin ja säätämisjärjestys

Esityksen tavoitteena on kannustaa palkansaajia työuran aikaiseen osaamisen kehittämiseen ja ylläpitämiseen edistämällä palkansaajien mahdollisuutta samanaikaiseen aikuiskoulutustuella opiskeluun ja työntekoon. Esityksessä ei ehdoteta voimassa olevaan lainsäädäntöön nähden sellaisia muutoksia, joilla olisi merkitystä arvioitaessa esitystä perusoikeuksien kannalta. Edellä esitetyillä perusteilla hallitus katsoo, että esitys voidaan käsitellä tavallisessa lainsäätämisjärjestyksessä.

Edellä esitetyn perusteella annetaan eduskunnan hyväksyttäviksi seuraavat lakiehdotukset:

Lakiehdotukset

1.

Laki

aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) 18 §,
sellaisena kuin se on laissa 127/2010,
muutetaan 4 §:n 1 momentti, 5, 5 a §:n 1 momentin 3 kohta, 6 §:n 1 momentin johdantokappale, 12 ja 12 a §, 15 c §:n 1 momentti, 16, 17 a ja 19 §, 21 b §:n 1 momentti, 23 a § ja 31 §:n 2 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 5, 5 a §:n 1 momentin 3 kohta, 6 §:n johdantokappale ja 17 a § laissa 127/2010, 12 § osaksi laeissa 127/2010 ja 1104/2016, 12 a § laeissa 127/2010 ja 501/2013, 15 c §:n 1 momentti ja 21 b § laissa 521/2018, 16 § osaksi laissa 521/2018, 19 § laeissa 127/2010, 736/2013 ja 1104/2016, 23 a § laissa 673/2011 ja 31 §:n 2 momentti laissa 1104/2016 sekä
lisätään 5 a §:ään uusi 4 momentti, lakiin uusi 6 a §, 13 §:ään uusi 2 momentti ja 14 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1104/2016, uusi 2 momentti, seuraavasti:

4 §

Toimeenpano

Yleinen suunnittelu, ohjaus ja kehittäminen kuuluvat aikuiskoulutustuen osalta sosiaali- ja terveysministeriölle ja koulutuksen osalta opetus- ja kulttuuriministeriölle.

— —

5 §

Palkansaajan aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykset

Palkansaajan aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä on, että:
1) henkilöllä on 7 §:n mukaista työssäoloaikaa tukikauden alkamiseen mennessä vähintään kahdeksan vuotta;
2) päätoiminen palvelussuhde samaan työnantajaan on tukikauden alkamiseen mennessä kestänyt yhdessä tai useammassa jaksossa vähintään vuoden;
3) henkilö on opintovapaalaissa (273/1979) tarkoitetulla opintovapaalla tai vastaavalla työnantajan kanssa muuten sovitulla vapaalla koulutuksen perusteella;
4) 6 §:ssä tarkoitetut opinnot ovat laajuudeltaan yhteensä vähintään 4 opinto- tai osaamispistettä; ja
5) henkilö harjoittaa 6 §:ssä tarkoitettuja opintoja siten, että henkilö suorittaa keskimäärin vähintään 4 opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti tai jos henkilön ansiot alenevat tukikuukauden aikana enintään 50 prosenttia verrattuna aikuiskoulutustuen perusteena olevaan keskimääräiseen ansioon, hänen tulee suorittaa keskimäärin vähintään 2 opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti.
Henkilö ei menetä oikeuttaan palkansaajan aikuiskoulutustukeen, jos hänen työsuhteensa irtisanotaan tukikauden alkamisen jälkeen hänestä itsestään riippumattomista syistä.

Jos 6 §:ssä tarkoitettujen opintojen laajuus on määritelty opintoviikkoina, tunteina tai muulla tavoin, opintojen laajuuden ja opintosuoritusten määrän tulee vastata, mitä 1 momentin 4 ja 5 kohdassa säädetään opinto- tai osaamispisteistä.

5 a §

Yrittäjän aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykset

Yrittäjän aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä on, että:

— —

3) henkilö harjoittaa 6 §:ssä tarkoitettuja opintoja päätoimisesti siten, että henkilö suorittaa keskimäärin vähintään 3 opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti; ja

— —

Jos 6 §:ssä tarkoitettujen opintojen laajuus on määritelty opintoviikkoina, tunteina tai muulla tavoin, opintojen laajuuden ja opintosuoritusten määrän tulee vastata, mitä 1 momentin 3 kohdassa säädetään opinto- tai osaamispisteistä.

6 §

Aikuiskoulutustukeen oikeuttava koulutus

Aikuiskoulutustukea voidaan myöntää henkilölle, joka osallistuu:

— —

6 a §

Opintojen riittävä edistyminen

Työllisyysrahasto seuraa aikuiskoulutustukikauden aikaista opintojen edistymistä. Opintojen edistyminen on riittävää, jos henkilölle kertyy tukikuukausien aikana opintosuorituksia 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa tai 5 a §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu määrä.

Aikuiskoulutustuki voidaan lakkauttaa tai aikuiskoulutustukihakemus hylätä, jos opinnot eivät ole edistyneet riittävästi. Aikuiskoulutustuki voidaan lakkauttaa takautuvasti, jos opintosuorituksia on erityisen vähän ja olosuhteista ilmenee, ettei opintoja ole ollut tosiasiassa tarkoitus harjoittaa.

12 §

Aikuiskoulutustuen määrä

Palkansaajan aikuiskoulutustuki muodostuu perusosasta ja ansio-osasta. Perusosa on 27,54 euroa päivältä. Ansio-osa on 42 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Jos palkka kuukaudessa on suurempi kuin 95-kertainen perusosa, ansio-osa on tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 20 prosenttia. Aikuiskoulutustuki on enintään 90 prosenttia tuen perusteena olevasta päiväpalkasta, kuitenkin vähintään perusosan suuruinen. Yrittäjän aikuiskoulutustuki maksetaan perusosan suuruisena.

Muunnettaessa kuukautta kohden laskettua palkkaa päiväpalkaksi tai päinvastoin kuukauteen katsotaan sisältyvän 21,5 työpäivää.

Aikuiskoulutustuen ansio-osan perusteena oleva palkka lasketaan tukikautta edeltäneen työ-, virka- tai muun palvelussuhteen vakiintuneista ansioista yhteensä kahdentoista kuukauden ajalta laskettuna hakemuskuukautta edeltäneen kalenterikuukauden lopusta lukien. Vakiintu-

nutta palkkaa määritettäessä otetaan huomioon palkkatulot, jotka on maksettu palkan määrittämisen perusteena olevana ajanjaksona, vaikka ne olisi ansaittu muuna ajanjaksona tehdystä työstä. Muilta osin ansio-osan perusteena olevan palkan määrittämiseen sovelletaan työttömyysturvalain 6 luvun 4 §:ää.

Edellä 3 momentissa tarkoitettua ajanjaksoa voidaan pidentää ohittamalla palkaton aika ja ottamalla huomioon vastaava palkallinen aika, jos henkilö on ollut yhtäjaksoisesti vähintään kuukauden poissa työstä saamatta palkkaa ja syynä on:

1) sairaus, laitoshoito tai kuntoutus;
2) asevelvollisuus tai siviilipalvelus;
3) opinnot;
4) lapsen syntymä tai enintään 3-vuotiaan lapsen hoito;
5) työttömyys;
6) muu 1—5 kohdassa tarkoitettuihin verrattava syy.

12 a §

Tukikauden aikaisten tulojen vaikutus palkansaajan aikuiskoulutustuen määrään

Palkansaajan aikuiskoulutustuen määrään vaikuttaa tukikauden aikana henkilölle maksettu lakisääteinen etuus, palkka tai muu työtulo. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon niitä eläkkeitä ja sosiaalietuuksia, joita työttömyysturvalain 4 luvun 7 §:n mukaan ei vähennetä työttömyyspäivärahasta. Aikuiskoulutustuen määrä lasketaan siten, että aikuiskoulutustuki ja 50 prosenttia saadusta tulosta saavat kuukaudessa yhteensä nousta määrään, joka aikuiskoulutustukena olisi muutoin voitu maksaa. Aikuiskoulutustuen sovittelussa huomioon otettavaan tuloon sovelletaan työttömyysturvalain 4 luvun 2 §:n 5 momenttia ja 4 §:n 1 ja 3 momenttia.

Muutettaessa 1 momentissa tarkoitettua kuukautta kohti laskettua etuutta päiväetuudeksi tai päinvastoin kuukauteen katsotaan sisältyvän 21,5 päivää.

Aikuiskoulutustuen ja tulojen yhteismäärä tukikuukauden aikana on enintään aikuiskoulutustuen perusteena olevan palkan suuruinen, kuitenkin vähintään niin paljon kuin henkilöllä olisi oikeus saada perusosana.

13 §

Opintolainan valtiontakaus

— —

Opintolainan valtiontakauksen myöntää hakemuksesta Kansaneläkelaitos.

14 §

Tukikauden kesto

— —

Laskettaessa 1 momentin mukaista enimmäiskestoa yhden tukikuukauden katsotaan kuluttavan 21,5 päivää. Jos henkilön ansiot alenevat tukikuukauden aikana enintään 50 prosenttia verrattuna aikuiskoulutustuen perusteena olevaan keskimääräiseen ansioon, tukikuukauden katsotaan kuluttavan 10,75 päivää.

15 c §

Ammattitutkintostipendin hakeminen ja maksaminen

Ammattitutkintostipendiä on haettava kirjallisesti Työllisyysrahastolta vuoden kuluessa tutkinnon suorittamisesta. Tutkinnon suorittamispäivänä pidetään sitä päivää, jolloin hakijan tutkintotodistus on päivätty. Hakemukseen on liitettävä todistus ammatillisen tutkinnon suorittamisesta.

— —

16 §

Palkansaajan aikuiskoulutustuen hakeminen ja myöntäminen

Palkansaajan aikuiskoulutustukea haetaan kirjallisesti Työllisyysrahastolta (*ensihakemus*). Palkansaajan aikuiskoulutustuen maksamista haetaan Työllisyysrahastolta kalenterikuukausittain jälkikäteen (*maksuhakemus*).

Ensihakemuksen voi tehdä aikaisintaan neljä kuukautta ennen tukikauden alkamista. Aikuiskoulutustukea koskevaan ensihakemukseen on liitettävä ilmoitus koulutukseen hyväksymisestä, tiedot 12 §:n mukaisista tukikautta edeltävistä tuloista ja selvitykset tuen myöntämisen edellytysten täyttymisestä. Työllisyysrahasto ratkaisee ensihakemuksen perusteella täyttyvätkö 1, 5 ja 6 §:ssä säädetyt edellytykset sekä 12 §:n mukaisen aikuiskoulutustuen perusteena olevan palkan määrän. Ensihakemuksen perusteella annetaan päätös enintään 15 kalenterikuukauden ajalle.

Aikuiskoulutustukea ei myönnetä takautuvasti pitemmältä kuin kuuden kuukauden ajalta ennen maksuhakemuksen vireille tuloa. Maksuhakemukseen on liitettävä tiedot 12 §:n mukaisista tukikautta edeltävistä tuloista ja 12 a §:n mukaisista tukikauden ansioista.

17 a §

Yrittäjän aikuiskoulutustuen hakeminen ja myöntäminen

Yrittäjän aikuiskoulutustukea haetaan kirjallisesti Työllisyysrahastolta.

Työllisyysrahaston on yrittäjän pyynnöstä annettava sitova ennakkopäätös koulutuksen hyväksymisestä 6 §:n mukaiseksi aikuiskoulutustukeen oikeuttavaksi koulutukseksi ja aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä olevan 5 a §:n mukaisen työssäoloajan täyttymisestä jo ennen koulutuksen alkamista henkilön tultua hyväksytyksi koulutukseen.

Aikuiskoulutustukeen oikeutetulle yrittäjälle voidaan myöntää aikuiskoulutustukea hakemuksen perusteella, jos 5 a §:n 1 momentin 4 kohdassa mainittu verotus ei ole vielä valmistunut. Valituskelpoinen päätös annetaan ilman erillistä hakemusta, kun verotus on valmistunut.

19 §

Aikuiskoulutustuen maksaminen

Aikuiskoulutustukea maksetaan enintään viideltä päivältä kalenteriviikossa. Aikuiskoulutustukea maksettaessa katsotaan täyteen kalenterikuukauteen sisältyvän 21,5 tukipäivää.

Jos henkilölle aikuiskoulutustukena kuukaudelta maksettava määrä on pienempi kuin aikuiskoulutustuen perusosa, tukea ei makseta.

Aikuiskoulutustuki maksetaan jälkikäteen kuukausittain aikuiskoulutustukeen oikeutetun ilmoittamalle Euroopan unionissa sijaitsevalle tilille.

21 b §

Aikuiskoulutustuen periminen eräissä tapauksissa

Jos henkilö on saanut aikuiskoulutustukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti kansaneläkettä, kansaneläkelain mukaista lapsikorotusta, takuueläkettä tai eläkettä työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, luopumistukea taikka sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa, työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainitun työeläkelain mukaista kuntoutusrahaa, työtapaturma- ja ammattitautilain tai maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaista kuntoutusrahaa, päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, Työllisyysrahasto saa periä tältä ajalta perusteettomasti maksetun aikuiskoulutustuen määrän takautuvasti suoritettavasta etuudesta.

— —

23 a §

Asian uudelleen ratkaiseminen muun etuuden myöntämisen johdosta

Jos aikuiskoulutustuen saajalle on päätöksen antamisen jälkeen takautuvasti myönnetty etuus, joka 11 §:n tai 12 a §:n 3 momentin nojalla on otettava huomioon, Työllisyysrahasto voi ilman päätöksen poistamista tai asianosaisen suostumusta ratkaista asian uudelleen.

31 §

Etuuden korottaminen

— —

Edellä 12 §:n 1 momentissa mainittu perusosan määrä vastaa sitä kansaneläkeindeksin pistelukua, jonka mukaan vuoden 2019 tammikuussa maksettujen kansaneläkkeiden määrä on laskettu.

———

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Tämän lain laskentakaavaa, opintosuoritusvaatimusta, tukikauden kestoa ja hakemisen mallia koskevia säännöksiä sovelletaan 1 päivästä elokuuta 2020 hakijoihin, jotka hakevat aikuiskoulutustukea uusiin opintoihin. Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaista aikuiskoulutustukea myönnetään enintään heinäkuun loppuun 2024.

———

2.

Laki

opintotukilain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 15 §:n 1 ja 3 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat, 15 §:n 1 momentti laissa 4/2017 ja 15 §:n 3 momentti laissa 1169/2018,
seuraavasti:

15 §

Opintolainan valtiontakaus

Opintolainan valtiontakaus myönnetään opiskelijalle, joka saa tämän lain mukaista opintorahaa tai aikuiskoulutusetuuksista annetun lain mukaista aikuiskoulutustukea.

— —

Opintorahaa saavalle korkeakouluopiskelijalle valtiontakaus myönnetään ilman erillistä hakemusta.

— —

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .

Helsingissä 27 päivänä helmikuuta 2020

Pääministeri

Sanna Marin

Sosiaali- ja terveysministeri Aino-Kaisa Pekonen

Liite
Rinnakkaistekstit

1.

Laki

aikuiskoulutusetuuksista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
kumotaan aikuiskoulutusetuuksista annetun lain (1276/2000) 18 §,
sellaisena kuin se on laissa 127/2010,
muutetaan 4 §:n 1 momentti, 5, 5 a §:n 1 momentin 3 kohta, 6 §:n 1 momentin johdantokappale, 12 ja 12 a §, 15 c §:n 1 momentti, 16, 17 a ja 19 §, 21 b §:n 1 momentti, 23 a § ja 31 §:n 2 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat 5, 5 a §:n 1 momentin 3 kohta, 6 §:n johdantokappale ja 17 a § laissa 127/2010, 12 § osaksi laeissa 127/2010 ja 1104/2016, 12 a § laeissa 127/2010 ja 501/2013, 15 c §:n 1 momentti ja 21 b § laissa 521/2018, 16 § osaksi laissa 521/2018, 19 § laeissa 127/2010, 736/2013 ja 1104/2016, 23 a § laissa 673/2011 ja 31 §:n 2 momentti laissa 1104/2016 sekä
lisätään 5 a §:ään uusi 4 momentti, lakiin uusi 6 a §, 13 §:ään uusi 2 momentti ja 14 §:ään, sellaisena kuin se on laissa 1104/2016, uusi 2 momentti, seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
4 §	4 §
Toimeenpano	*Toimeenpano*
Yleinen suunnittelu, ohjaus ja kehittäminen kuuluvat aikuiskoulutustuen osalta sosiaali- ja terveysministeriölle ja koulutuksen osalta opetusministeriölle.	Yleinen suunnittelu, ohjaus ja kehittäminen kuuluvat aikuiskoulutustuen osalta sosiaali- ja terveysministeriölle ja koulutuksen osalta *opetus- ja kulttuuriministeriölle*.
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
5 §	5 §
Palkansaajan aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykset	*Palkansaajan aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykset*
Palkansaajan aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä on, että:	Palkansaajan aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä on, että:
1) henkilöllä on 7 §:n mukaista työssäoloaikaa tukikauden alkamiseen mennessä vähintään kahdeksan vuotta;	1) henkilöllä on 7 §:n mukaista työssäoloaikaa tukikauden alkamiseen mennessä vähintään kahdeksan vuotta;
2) päätoiminen palvelussuhde samaan työnantajaan on tukikauden alkamiseen mennessä kestänyt yhdessä tai useammassa jaksossa vähintään vuoden;	2) päätoiminen palvelussuhde samaan työnantajaan on tukikauden alkamiseen mennessä kestänyt yhdessä tai useammassa jaksossa vähintään vuoden;

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
3) henkilö on opintovapaalaissa (273/1979) tarkoitetulla opintovapaalla tai vastaavalla työnantajan kanssa muuten sovitulla vapaalla koulutuksen perusteella; ja	3) henkilö on opintovapaalaissa (273/1979) tarkoitetulla opintovapaalla tai vastaavalla työnantajan kanssa muuten sovitulla vapaalla koulutuksen perusteella;
4) työstä poissaolo 6 §:n mukaisen koulutuksen johdosta kestää yhtäjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta tai aikuiskoulutustukea haetaan 12 a §:n mukaisesti soviteltuna.	*4) 6 §:ssä tarkoitetut opinnot ovat laajuudeltaan yhteensä vähintään 4 opinto- tai osaamispistettä; ja*
	5) henkilö harjoittaa 6 §:ssä tarkoitettuja opintoja siten, että henkilö suorittaa keskimäärin vähintään 4 opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti tai jos henkilön ansiot alenevat tukikuukauden aikana enintään 50 prosenttia verrattuna aikuiskoulutustuen perusteena olevaan keskimääräiseen ansioon, hänen tulee suorittaa keskimäärin vähintään 2 opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti.
Henkilö ei menetä oikeuttaan palkansaajan aikuiskoulutustukeen, jos hänen työsuhteensa irtisanotaan tukikauden alkamisen jälkeen hänestä itsestään riippumattomista syistä.	Henkilö ei menetä oikeuttaan palkansaajan aikuiskoulutustukeen, jos hänen työsuhteensa irtisanotaan tukikauden alkamisen jälkeen hänestä itsestään riippumattomista syistä.
	Jos 6 §:ssä tarkoitettujen opintojen laajuus on määritelty opintoviikkoina, tunteina tai muulla tavoin, opintojen laajuuden ja opintosuoritusten määrän tulee vastata, mitä 1 momentin 4 ja 5 kohdassa säädetään opinto- tai osaamispisteistä.
5 a §	5 a §
Yrittäjän aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykset	*Yrittäjän aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytykset*
Yrittäjän aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä on, että:	Yrittäjän aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä on, että:
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
3) opiskelu 6 §:n mukaisessa koulutuksessa kestää yhdenjaksoisesti vähintään kaksi kuukautta tai, jos koulutus ei ole yhdenjaksoista, se kestää useammassa jaksossa yhteensä vähintään 43 päivää; ja	3) *henkilö harjoittaa 6 §:ssä tarkoitettuja opintoja päätoimisesti siten, että henkilö suorittaa keskimäärin vähintään 3 opinto- tai osaamispistettä tukikuukautta kohti; ja*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
	Jos 6 §:ssä tarkoitettujen opintojen laajuus on määritelty opintoviikkoina, tunteina tai muulla tavoin, opintojen laajuuden ja opintosuoritusten määrän tulee vastata, mitä 1 momentin 3 kohdassa säädetään opinto- tai osaamispisteistä.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
6 §	6 §
Aikuiskoulutustukeen oikeuttava koulutus	*Aikuiskoulutustukeen oikeuttava koulutus*
Aikuiskoulutustukea voidaan myöntää *päätoimisesti opiskelevalle* henkilölle, joka osallistuu:	Aikuiskoulutustukea voidaan myöntää henkilölle, joka osallistuu:
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	6 a §
	Opintojen riittävä edistyminen
	Työllisyysrahasto seuraa aikuiskoulutustukikauden aikaista opintojen edistymistä. Opintojen edistyminen on riittävää, jos henkilölle kertyy tukikuukausien aikana opintosuorituksia 5 §:n 1 momentin 4 kohdassa tai 5 a §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettu määrä.
	Aikuiskoulutustuki voidaan lakkauttaa tai aikuiskoulutustukihakemus hylätä, jos opinnot eivät ole edistyneet riittävästi. Aikuiskoulutustuki voidaan lakkauttaa takautuvasti, jos opintosuorituksia on erityisen vähän ja olosuhteista ilmenee, ettei opintoja ole ollut tosiasiassa tarkoitus harjoittaa.
12 §	12 §
Aikuiskoulutustuen määrä	*Aikuiskoulutustuen määrä*
Palkansaajan aikuiskoulutustuki muodostuu perusosasta ja ansio-osasta. Perusosa on 27,78 euroa päivältä. Ansio-osa on 45 prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Jos palkka kuukaudessa on suurempi kuin 105-kertainen perusosa, ansio-osa on tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 20 prosenttia. Aikuiskoulutustuki on enintään 90 prosenttia tuen perusteena olevasta päiväpalkasta, kuitenkin vähintään perusosan suuruinen. Yrittäjän aikuiskoulutustuki maksetaan perusosan suuruisena.	Palkansaajan aikuiskoulutustuki muodostuu perusosasta ja ansio-osasta. Perusosa on *27,54* euroa päivältä. Ansio-osa on *42* prosenttia päiväpalkan ja perusosan erotuksesta. Jos palkka kuukaudessa on suurempi kuin *95*-kertainen perusosa, ansio-osa on tämän rajan ylittävältä päiväpalkan osalta 20 prosenttia. Aikuiskoulutustuki on enintään 90 prosenttia tuen perusteena olevasta päiväpalkasta, kuitenkin vähintään perusosan suuruinen. Yrittäjän aikuiskoulutustuki maksetaan perusosan suuruisena.
Muunnettaessa kuukautta kohden laskettua palkkaa päiväpalkaksi tai päinvastoin katsotaan kuukauteen sisältyvän 21,5 työpäivää.	Muunnettaessa kuukautta kohden laskettua palkkaa päiväpalkaksi tai päinvastoin kuukauteen katsotaan sisältyvän 21,5 työpäivää.
Aikuiskoulutustuen ansio-osan perusteena oleva palkka lasketaan tukikautta edeltäneen	Aikuiskoulutustuen ansio-osan perusteena oleva palkka lasketaan tukikautta edeltäneen

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
työ-, virka- tai muun palvelussuhteen vakiintuneista ansioista yhteensä vuoden ajalta laskettuna hakemuskuukautta edeltäneen kalenterikuukauden lopusta lukien. Muilta osin ansio-osan perusteena olevan palkan määrittämiseen sovelletaan, mitä työttömyysturvalain 6 luvun 4 §:ssä säädetään.	työ-, virka- tai muun palvelussuhteen vakiintuneista ansioista yhteensä *kahdentoista kuukauden* ajalta laskettuna hakemuskuukautta edeltäneen kalenterikuukauden lopusta lukien. *Vakiintunutta palkkaa määritettäessä otetaan huomioon palkkatulot, jotka on maksettu palkan määrittämisen perusteena olevana ajanjaksona, vaikka ne olisi ansaittu muuna ajanjaksona tehdystä työstä.* Muilta osin ansio-osan perusteena olevan palkan määrittämiseen sovelletaan työttömyysturvalain 6 luvun 4 §:ää. *Edellä 3 momentissa tarkoitettua ajanjaksoa voidaan pidentää ohittamalla palkaton aika ja ottamalla huomioon vastaava palkallinen aika, jos henkilö on ollut yhtäjaksoisesti vähintään kuukauden poissa työstä saamatta palkkaa ja syynä on:* *1) sairaus, laitoshoito tai kuntoutus;* *2) asevelvollisuus tai siviilipalvelus;* *3) opinnot;* *4) lapsen syntymä tai enintään 3-vuotiaan lapsen hoito;* *5) työttömyys;* *6) muu 1—5 kohdassa tarkoitettuihin verrattava syy.*
12 a §	12 a §
Soviteltu aikuiskoulutustuki	***Tukikauden aikaisten tulojen vaikutus palkansaajan aikuiskoulutustuen määrään***
Soviteltuun palkansaajan aikuiskoulutustukeen on tässä laissa säädetyin edellytyksin oikeus osa-aikaisesti opiskelevalla henkilöllä, joka saa lakisääteistä etuutta, palkkaa tai muuta työtuloa. Soviteltuun aikuiskoulutustukeen oikeuttavan koulutuksen keston on oltava yhteensä vähintään 43 päivää. Koulutus voi jakautua useampaan jaksoon. Yrittäjällä ei ole oikeutta saada soviteltua aikuiskoulutustukea. Täyden suojaosan määrä on 250 euroa kuukaudessa. Kuukauden sijasta sovittelujaksona voidaan käyttää myös neljää peräkkäistä kalenteriviikkoa, jolloin suojaosa on vastaava osuus täyden suojaosan määrästä. Soviteltu aikuiskoulutustuki lasketaan siten, että aikuiskoulutustuki ja 80 prosenttia saadun tulon suojaosan ylittävästä osasta voivat kuukaudessa yhteensä nousta määrään,	*Palkansaajan aikuiskoulutustuen määrään vaikuttaa tukikauden aikana henkilölle maksettu lakisääteinen etuus, palkka tai muu työtulo. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon niitä eläkkeitä ja sosiaalietuuksia, joita työttömyysturvalain 4 luvun 7 §:n mukaan ei vähennetä työttömyyspäivärahasta. Aikuiskoulutustuen määrä lasketaan siten, että aikuiskoulutustuki ja 50 prosenttia saadusta tulosta saavat kuukaudessa yhteensä nousta määrään, joka aikuiskoulutustukena olisi muutoin voitu maksaa. Aikuiskoulutustuen sovittelussa huomioon otettavaan tuloon sovelletaan työttömyysturvalain 4 luvun 2 §:n 5 momenttia ja 4 §:n 1 ja 3 momenttia.* *Muutettaessa 1 momentissa tarkoitettua kuukautta kohti laskettua etuutta päiväetuudeksi tai päinvastoin kuukauteen katsotaan sisältyvän 21,5 päivää.*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
joka aikuiskoulutustukena olisi muutoin voitu maksaa. Tällöin ei kuitenkaan oteta huomioon niitä eläkkeitä ja sosiaalietuuksia, joita työttömyysturvalain 4 luvun 7 §:n mukaan ei vähennetä työttömyyspäivärahasta. Aikuiskoulutustuen sovittelussa huomioon otettavaan tuloon sovelletaan, mitä työttömyysturvalain 4 luvun 4 §:n 1 ja 3 momentissa säädetään.	*Aikuiskoulutustuen ja tulojen yhteismäärä tukikuukauden aikana on enintään aikuiskoulutustuen perusteena olevan palkan suuruinen, kuitenkin vähintään niin paljon kuin henkilöllä olisi oikeus saada perusosana.*
Jos henkilölle aikuiskoulutustukena kuukaudelta maksettava määrä olisi pienempi kuin 100 euroa, tukea ei makseta, ellei hakija sitä nimenomaisesti vaadi. Jos henkilölle aikuiskoulutustukena kuukaudelta maksettava määrä olisi pienempi kuin aikuiskoulutustuen perusosa, tukea ei makseta.	
Muutettaessa 3 momentissa tarkoitettua kuukautta kohti laskettua etuutta päiväetuudeksi tai päinvastoin katsotaan kuukauteen sisältyvän 21,5 päivää.	
	13 §
	Opintolainan valtiontakaus
	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Opintolainan valtiontakauksen myöntää hakemuksesta Kansaneläkelaitos.
14 §	14 §
Tukikauden kesto	*Tukikauden kesto*
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
	Laskettaessa 1 momentin mukaista enimmäiskestoa yhden tukikuukauden katsotaan kuluttavan 21,5 päivää. Jos henkilön ansiot alenevat tukikuukauden aikana enintään 50 prosenttia verrattuna aikuiskoulutustuen perusteena olevaan keskimääräiseen ansioon, tukikuukauden katsotaan kuluttavan 10,75 päivää.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
15 c §	15 c §
Ammattitutkintostipendin hakeminen ja maksaminen	*Ammattitutkintostipendin hakeminen ja maksaminen*
Ammattitutkintostipendiä on haettava vuoden kuluessa tutkinnon suorittamisesta. Tutkinnon suorittamispäivänä pidetään sitä päivää, jolloin hakijan tutkintotodistus on päivätty.	Ammattitutkintostipendiä on haettava *kirjallisesti Työllisyysrahastolta* vuoden kuluessa tutkinnon suorittamisesta. Tutkinnon suorittamispäivänä pidetään sitä päivää, jolloin hakijan tutkintotodistus on päivätty. *Hakemukseen on liitettävä todistus ammatillisen tutkinnon suorittamisesta.*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
16 §	16 §
Etuuden hakeminen ja myöntäminen	*Palkansaajan aikuiskoulutustuen hakeminen ja myöntäminen*
Aikuiskoulutustukea ja ammattitutkintostipendiä haetaan vahvistetun kaavan mukaisella lomakkeella rahastolta. Aikuiskoulutustukea koskevaan hakemukseen on liitettävä ilmoitus koulutukseen hyväksymisestä ja selvitykset tuen myöntämisen edellytysten täyttymisestä. Ammattitutkintostipendiä koskevaan hakemukseen on liitettävä todistus ammatillisen tutkinnon suorittamisesta.	*Palkansaajan aikuiskoulutustukea haetaan kirjallisesti Työllisyysrahastolta (ensihakemus). Palkansaajan aikuiskoulutustuen maksamista haetaan Työllisyysrahastolta kalenterikuukausittain jälkikäteen (maksuhakemus).* *Ensihakemuksen voi tehdä aikaisintaan neljä kuukautta ennen tukikauden alkamista. Aikuiskoulutustukea koskevaan ensihakemukseen on liitettävä ilmoitus koulutukseen hyväksymisestä, tiedot 12 §:n mukaisista tukikautta edeltävistä tuloista ja selvitykset tuen myöntämisen edellytysten täyttymisestä. Työllisyysrahasto ratkaisee ensihakemuksen perusteella täyttyvätkö 1, 5 ja 6 §:ssä säädetyt edellytykset sekä 12 §:n mukaisen aikuiskoulutustuen perusteena olevan palkan määrän. Ensihakemuksen perusteella annetaan päätös enintään 15 kalenterikuukauden ajalle.* *Aikuiskoulutustukea ei myönnetä takautuvasti pitemmältä kuin kuuden kuukauden ajalta ennen maksuhakemuksen vireille tuloa. Maksuhakemukseen on liitettävä tiedot 12 §:n mukaisista tukikautta edeltävistä tuloista ja 12 a §:n mukaisista tukikauden ansioista.*
Opintolainan valtiontakauksen myöntää hakemuksesta kansaneläkelaitos.	

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
17 a §	17 a §
Yrittäjän aikuiskoulutustuen myöntäminen	*Yrittäjän aikuiskoulutustuen **hakeminen ja** myöntäminen*
	Yrittäjän aikuiskoulutustukea haetaan kirjallisesti Työllisyysrahastolta.
	Työllisyysrahaston on yrittäjän pyynnöstä annettava sitova ennakkopäätös koulutuksen hyväksymisestä 6 §:n mukaiseksi aikuiskoulutustukeen oikeuttavaksi koulutukseksi ja aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä olevan 5 a §:n mukaisen työssäoloajan täyttymisestä jo ennen koulutuksen alkamista henkilön tultua hyväksytyksi koulutukseen.
Aikuiskoulutustukeen oikeutetulle yrittäjälle voidaan myöntää aikuiskoulutustukea hakemuksen perusteella, jos 5 a §:n 1 momentin 4 kohdassa mainittu verotus ei ole vielä valmistunut. Valituskelpoinen päätös annetaan ilman erillistä hakemusta, kun verotus on valmistunut.	Aikuiskoulutustukeen oikeutetulle yrittäjälle voidaan myöntää aikuiskoulutustukea hakemuksen perusteella, jos 5 a §:n 1 momentin 4 kohdassa mainittu verotus ei ole vielä valmistunut. Valituskelpoinen päätös annetaan ilman erillistä hakemusta, kun verotus on valmistunut.
18 §	
Ennakkopäätös	
Koulutuksen määrittelystä 6 §:n mukaiseksi aikuiskoulutustukeen oikeuttavaksi koulutukseksi ja aikuiskoulutustuen myöntämisen edellytyksenä olevan 5 ja 5 a §:n mukaisen työssäoloajan täyttymisestä on henkilön pyynnöstä annettava sitova ennakkopäätös jo ennen koulutuksen alkamista henkilön tultua hyväksytyksi koulutukseen.	(kumotaan)
19 §	19 §
Aikuiskoulutustuen maksaminen	*Aikuiskoulutustuen maksaminen*
Jos aikuiskoulutustuen maksamisen peruste on 5 §:n mukainen työstä poissaolo tai 5 a §:n mukainen opiskelu, aikuiskoulutustukea maksetaan 16 §:ssä tarkoitetun hakemuksen ja sen perusteella annetun päätöksen mukaisesti ilman jälkikäteen tehtyä erillistä hakemusta. Henkilön tulee tuen maksamista varten toimittaa rahastolle selvitys 5 §:ssä tarkoitetusta työsuhteesta ja opintovapaasta tai muusta palkattomasta vapaasta opiskelun	Aikuiskoulutustukea maksetaan enintään viideltä päivältä kalenteriviikossa. Aikuiskoulutustukea maksettaessa katsotaan täyteen kalenterikuukauteen sisältyvän 21,5 tukipäivää. *Jos henkilölle aikuiskoulutustukena kuukaudelta maksettava määrä on pienempi kuin aikuiskoulutustuen perusosa, tukea ei makseta.*

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
perusteella. Aikuiskoulutustuki myönnetään aikaisintaan hakemuksen saapumiskuukautta edeltävien kuuden kuukauden ajalta.	
Jos aikuiskoulutustuen maksamisen peruste on 12 a §:n mukainen osa-aikainen opiskelu, aikuiskoulutustukea maksetaan jälkikäteen tehdyn erillisen hakemuksen perusteella. Hakemukseen on liitettävä selvitys 5§:ssä tarkoitetusta työsuhteesta, opintovapaasta tai muusta palkattomasta vapaasta opiskelun perusteella sekä 12 a §:ssä tarkoitetuista opiskelun aikaisista ansioista. Maksamista koskeva hakemus on tehtävä viimeistään kuuden kuukauden kuluttua 12 a §:ssä tarkoitetun sovittelujakson päättymisestä.	
Aikuiskoulutustuki maksetaan enintään viideltä päivältä kalenteriviikossa. Aikuiskoulutustukea maksettaessa katsotaan täyteen kalenterikuukauteen sisältyvän 21,5 tukipäivää.	
Aikuiskoulutustuki maksetaan kuukausittain siihen oikeutetun ilmoittamalle Euroopan unionissa sijaitsevalle tilille. *Jos tilille maksaminen ei ole mahdollista, tuki voidaan maksaa muullakin tavalla.*	Aikuiskoulutustuki maksetaan *jälkikäteen* kuukausittain *aikuiskoulutustukeen* oikeutetun ilmoittamalle Euroopan unionissa sijaitsevalle tilille.
21 b §	21 b §
Aikuiskoulutustuen periminen eräissä tapauksissa	*Aikuiskoulutustuen periminen eräissä tapauksissa*
Jos henkilö on saanut aikuiskoulutustukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti kansaneläkettä, kansaneläkelain mukaista lapsikorotusta, takuueläkettä tai eläkettä työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, luopumistukea taikka sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa, työtapaturma- ja ammattitautilain tai maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaista päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, Työllisyysrahasto saa periä tältä ajalta perusteettomasti maksetun aikuiskoulutustuen määrän takautuvasti suoritettavasta etuudesta.	Jos henkilö on saanut aikuiskoulutustukea samalta ajalta, jolta hänelle myönnetään takautuvasti kansaneläkettä, kansaneläkelain mukaista lapsikorotusta, takuueläkettä tai eläkettä työ- tai virkasuhteen taikka yrittäjätoiminnan perusteella, luopumistukea taikka sairausvakuutuslain mukaista päivärahaa, Kansaneläkelaitoksen kuntoutusetuuksista ja kuntoutusrahaetuuksista annetun lain mukaista kuntoutusrahaa, *työntekijän eläkelain 3 §:ssä mainitun työeläkelain mukaista kuntoutusrahaa,* työtapaturma- ja ammattitautilain tai maatalousyrittäjän työtapaturma- ja ammattitautilain mukaista *kuntoutusrahaa*, päivärahaa tai tapaturmaeläkettä, Työllisyysrahasto saa periä tältä ajalta perusteettomasti maksetun aikuiskoulutustuen määrän takautuvasti suoritettavasta etuudesta.

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
23 a §	23 a §
Asian uudelleen ratkaiseminen muun etuuden myöntämisen johdosta	*Asian uudelleen ratkaiseminen muun etuuden myöntämisen johdosta*
Jos aikuiskoulutustuen saajalle on päätöksen antamisen jälkeen takautuvasti myönnetty etuus, joka 11 §:n tai 12 a §:n 3 momentin nojalla on otettava huomioon, Koulutusrahasto voi ilman päätöksen poistamista tai asianosaisen suostumusta ratkaista asian uudelleen.	Jos aikuiskoulutustuen saajalle on päätöksen antamisen jälkeen takautuvasti myönnetty etuus, joka 11 §:n tai 12 a §:n 3 momentin nojalla on otettava huomioon, *Työllisyysrahasto* voi ilman päätöksen poistamista tai asianosaisen suostumusta ratkaista asian uudelleen.
31 §	31 §
Etuuden korottaminen	*Etuuden korottaminen*
— — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — —
Edellä 12 §:n 1 momentissa mainittu perusosan määrä vastaa sitä kansaneläkeindeksin pistelukua, jonka mukaan vuoden 2016 tammikuussa maksettujen kansaneläkkeiden määrä on laskettu.	Edellä 12 §:n 1 momentissa mainittu perusosan määrä vastaa sitä kansaneläkeindeksin pistelukua, jonka mukaan vuoden *2019* tammikuussa maksettujen kansaneläkkeiden määrä on laskettu.
	_____
	Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 . Tämän lain laskentakaavaa, opintosuoritusvaatimusta, tukikauden kestoa ja hakemisen mallia koskevia säännöksiä sovelletaan 1 päivästä elokuuta 2020 hakijoihin, jotka hakevat aikuiskoulutustukea uusiin opintoihin. Tämän lain voimaan tullessa voimassa olleiden säännösten mukaista aikuiskoulutustukea myönnetään enintään heinäkuun loppuun 2024.

2.

Laki

opintotukilain 15 §:n muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan opintotukilain (65/1994) 15 §:n 1 ja 3 momentti,
sellaisina kuin niistä ovat, 15 §:n 1 momentti laissa 4/2017 ja 15 §:n 3 momentti laissa 1169/2018,
seuraavasti:

Voimassa oleva laki	*Ehdotus*
15 §	15 §
Opintolainan valtiontakaus	*Opintolainan valtiontakaus*
Opintolainan valtiontakaus myönnetään opiskelijalle, joka saa tämän lain mukaista opintorahaa tai *aikuiskoulutustuesta* annetun lain mukaista aikuiskoulutustukea.	Opintolainan valtiontakaus myönnetään opiskelijalle, joka saa tämän lain mukaista opintorahaa tai aikuiskoulutusetuuksista annetun lain mukaista aikuiskoulutustukea.
— — — — — — — — — — — — — — — —	— — — — — — — — — — — — — — — —
Opintorahaa saavalle korkeakouluopiskelijalle valtiontakaus myönnetään ilman erillistä hakemusta. *Aikuiskoulutustukea saavalle valtiontakaus voidaan myöntää muihinkin kuin 4 §:ssä tarkoitettuihin opintoihin.*	Opintorahaa saavalle korkeakouluopiskelijalle valtiontakaus myönnetään ilman erillistä hakemusta.

_____

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 20 .